

Sistemul de control asupra transferului de arme la momentul de aderare la UE: raport analitic

David Wood
Februarie 2007

Saferworld este o organizație neguvernamentală independentă ce activează în domeniul prevenirii violenței armate și al creării unor comunități mai sigure, în care oamenii să poată trăi în pace și bucurie.

Mulțumiri

Prezentul raport a fost întocmit de David Wood, iar la cercetare au participat Bernardo Mariani și David Wood din cadrul organizației Saferworld, precum și Gen. Bg. Septimiu Caceu din cadrul Fundației EURISC, în perioada noiembrie-decembrie 2006. O versiune de lucru a raportului a fost înaintată Guvernului României spre comentarii la sfârșitul lunii decembrie 2006. Raportul a fost revăzut de către Roy Isbister, Bernardo Mariani și Mia Marzouk. Analize și sugestii suplimentare au fost oferite de către Jacqueline Macalesher și Helen Close. Managementul general al proiectului a fost asigurat de către Rob Parker. Echipa de cercetare dorește să le adreseze mulțumiri tuturor celor intervievați pe parcursul activității de cercetare, precum și membrilor guvernului care au făcut comentarii pe marginea rezultatelor și recomandărilor inițiale.

Prezentul document a fost întocmit cu sprijinul financiar al Fondului pentru Prevenirea Conflictelor la Nivel Global, administrat de Guvernul Regatului Unit. Conținutul prezentului document este responsabilitatea exclusivă a Saferworld și nu se poate considera în nici o împrejurare că el reflectă politica Guvernului Regatului Unit.

Traducerea în limba română: Maria Enache, Cristina Neesham, Mădălina Stancu și Liliana Dellevoet, PROSPER-ASE Language Centre, București, ROMÂNIA

© Saferworld, Februarie 2007. Toate drepturile rezervate. Nici o parte a prezentei publicații nu poate fi reprodusă, stocată într-un sistem de date sau transmisă în orice format, fie el electronic, mecanic, prin fotocopiere, înregistrare sau altele, fără acordul expres al proprietarului. Saferworld încurajează utilizarea și diseminarea materialelor cuprinse în prezenta publicație.

Cuprins

Corespundem? O analiză a controlului transferurilor de arme din România	1
Mulțumiri	2
Cuprins.....	3
Acronime	4
Rezumat.....	5
1 Introducere	7
2 Angajamente și adeziuni internaționale.....	10
3 Legislație și reglementări	11
4 Producție.....	13
5 Autorizarea transferurilor.....	14
6 Excepții.....	23
7 Intermedierea	24
8 Tranzitul și transbordarea	24
9 Liste de control	25
10 Controlul utilizării finale și certificarea	25
11 Capacitatea administrativă.....	27
12 Relațiile/procese inter-agenții	27
13 Transparență și raportare	28
14 Culegerea și împărtășirea informațiilor.....	31
15 Aplicarea legislației	33
16 Penalități și sancțiuni	36
17 Relația cu industria	36
18 Concluzie	37
19 Recomandări	42

Acronime

ADGT	Arme și produse și tehnologii cu dublă utilizare
ANCESIAC	Agencia Națională de Control al Exporturilor Strategice și al Interzicerii Armelor Chimice (agenție națională de control înainte de septembrie 2003)
ANCEX	Agencia Națională de Control al Exporturilor din România
BAFA	Biroul Federal German de Economie și Control al Exporturilor
OCEMN	Organizația Cooperării Economice a Mării Negre
CEI	Central European Initiative (Inițiativa Europei Centrale)
COARM	Grupul de lucru al Consiliului European pe problematica exporturilor de arme convenționale
COMTRADE	Baza de date ONU a statisticii comerțului de mărfuri
COREU	<i>Corespondance Européenne</i>
DTI	Departamentul Comerț și Industrie (Regatul Unit)
CE	Comisia Europeană
UE	Uniunea Europeană
EURISC	Institutul European pentru Managementul Riscurilor, Securității și Comunicării
IISS	Institutul Internațional pentru Studii Strategice
MAI	Ministerul Administrației și Internelor
MEC	Ministerul Economiei și Comerțului
MAE	Ministerul Afacerilor Externe
ML	Military List (Lista militară)
MAN	Ministerul Apărării Naționale
NATO	Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
ONG	Organizație neguvernamentală
NISAT	Inițiativa Norvegiană privind Transferurile de Arme de Calibru Mic
OCSPS	Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
RACVIAC	Centrul Regional de Asistență în domeniul Verificării și Implementării Controlului Armamentelor
PFR	Poliția de Frontieră Română
SALW	Arme de calibru mic și armament ușor
SECI	Southeast European Cooperative Initiative (Inițiativa de Cooperare în Sud-Estul Europei)
SEESAC	Biroul de Control din Europa de Sud-Est și de Est asupra armelor de calibru mic și a armamentelor ușoare
UN PoA	Programul de Acțiune al Națiunilor Unite pentru prevenirea, combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armamente ușoare, în toate formele sale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
UNDDA	Departamentul ONU pentru Probleme de Dezarmare
UNITA	<i>União Nacional para a Independência Total de Angola</i> (Uniunea Națională pentru Independența Absolută a Angolei)
SUA	Statele Unite ale Americii
AW	Aranjamentul de la Wassenaar
ADM	Arme de distrugere în masă

Rezumat

După sfârșitul Războiului Rece, strategia României privind controlul transferului de arme și produse și tehnologii cu dublă utilizare (ADGT) a traversat un proces de revizie substanțială: de la o strategie axată pe menținerea bazei militar-industriale naționale și pe sporirea la maximum a exporturilor indiferent de consecințele acestora, s-a ajuns la o strategie mai apropiată de cele mai bune practici internaționale din acest domeniu. Pregătindu-se să adere la Uniunea Europeană (UE) la 1 ianuarie 2007, România a adoptat legi și reglementări noi, aliniindu-se astfel standardelor UE privitoare la controlul transferului de produse și tehnologii cu dublă utilizare .

În general însă, deși oficialitățile române competente au făcut dovada unei bune cunoașteri a Codului UE și au acceptat importanța acestuia cu privire la necesitatea stringentă de a controla exporturile de arme, nu este clar dacă acest Cod UE a fost aplicat în mod consecvent în contextul luării de decizii referitoare la cererile individuale de transfer în 2005 și 2006, deoarece nu există informații de acces public datând din această perioadă. În lumina insuficienței transparenței a transferurilor din 2005 și 2006, au rămas anumite semne de întrebare referitoare la punerea în practică a strategiei privind deciziile de autorizare și, prin urmare, referitoare la respectarea pe deplin a standardelor UE. Deși actuala legislație românească este adecvată, ea ar trebui îmbunătățită și mai mult în vederea armonizării cu cele mai bune practici europene și internaționale. În principal, pentru a se realiza acest lucru ar fi nevoie să se modifice procesul decizional referitor la autorizarea transferurilor. În prezent, sistemul are un potențial de vulnerabilitate în fața presiunilor politice, iar procesul decizional bazat pe consens nu se sprijină pe o întemeiere legislativă.

Progresul spre implementarea celor mai bune standarde internaționale din domeniul controlului transferurilor, și în particular respectarea Codului UE, trebuie să se reflecte cu certitudine în deciziile de autorizare. Acest lucru se poate realiza numai după ce se asigură timp de mai mulți ani un nivel înalt de transparență a sistemului național de control. În ultimă instanță, este nevoie de publicarea regulată și promptă a unor rapoarte detaliate despre transferurile autorizate, realizate și respinse. În acest sens, Guvernul României și-a luat, la sfârșitul anului 2006, angajamentul lăudabil de a spori transparența, prin publicarea rapoartelor anuale și trimestriale începând cu anul 2007. Rămâne însă de văzut dacă România va putea să producă astfel de rapoarte complexe la timp, având în vedere că angajamentele sale similare din trecut nu au fost respectate.

România a făcut mai mulți pași încurajatori în direcția armonizării strategiei și legislației sale naționale la standardele UE. Acești pași au fost completați de o capacitate relativ mare de a pune în aplicare legislația, de o influență substanțială asupra sectorului industrial pentru a încuraja respectarea legilor și de măsurile de sporire a transparenței. Ca reprezentant al unui nou stat membru al UE, Guvernul României are datoria de a-și respecta obligațiile regionale și internaționale cu privire la transferurile de arme și produse și tehnologii cu dublă utilizare. Parlamentul și societatea civilă trebuie să solicite acum realizarea unor analize și supravegheri independente autentice, ca piatră de temelie a sistemului democratic de răspundere.

Aceste obiective nu trebuie să se excludă reciproc. România poate și trebuie să joace un rol progresiv și provocator ca nou stat membru al UE, încurajând celelalte state membre să respecte, să explice și să pună în aplicare standardele pe care le-au stabilit cu privire la transferurile de produse și tehnologii cu dublă utilizare. În plus, România trebuie să facă uz de statutul său european pentru a încuraja și facilita perfecționarea sistemelor de control al transferurilor în regiunea europeană din vecinătate.

Recomandări principale Către Guvernul României

- ☐ Guvernul României trebuie să continue perfecționarea strategiei și metodelor practice utilizate la autorizarea transferurilor de ADGT, folosind aderarea la UE ca pe un imbold

pentru a face ca sistemul de control al transferurilor din România să respecte pe deplin normele și obligațiile UE și, acolo unde este posibil, să atingă nivelul standardelor UE și/sau al celor mai bune practici internaționale;

□ În mod specific, cadrul de reglementare românesc se cere revizuit pentru a se verifica dacă:

- criteriile din Codul UE sunt transpuse în legislație;
- legislația aplicabilă în cazul regimului de control al produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare precizează în mod clar faptul că sus-menționatul Cod UE este aplicabil nu doar în cazul transferurilor directe către serviciile militare și de securitate, ci și în cazul transferurilor către producătorii de bunuri pentru uzul serviciilor militare și de securitate internă;
- legislația aplicabilă în cazul produselor militare și al produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare include o definiție cuprinzătoare și consecventă a noțiunilor de tranzit și transbordare;
- deciziile referitoare la acordarea de licențe/permise pentru toate tipurile de transferuri, inclusiv pentru tranzit, transbordare și activități necomerciale, sunt luate pe baza unui consens cu respectivele consilii interministeriale;
- se precizează clar în legislație faptul că autoritățile române au dreptul de a retrage licențele și permisele acordate pentru transferurile de arme și produse și tehnologii cu dublă utilizare, inclusiv cele pentru piese de rezervă și reparații, în cazul în care apar modificări ale condițiilor din țara de destinație, iar aceste modificări sunt ulterioare deciziei inițiale de acordare a licenței;
- sunt introduse noi reglementări specifice referitoare la transferul de capacitate de producție, de exemplu prin autorizarea producției de către companii sau persoane din România;
- toți cetățenii străini și societățile înregistrate trebuie să dețină o licență pentru activități de intermediere emisă de către autoritatea națională competentă, dacă este cazul. Dacă această cerință nu li se aplică în țara de origine, atunci li se va cere să se înregistreze la autoritățile din România;
- este necesar un certificat valabil pentru importuri internaționale, sau un document echivalent cu acesta, în cazul tuturor solicitărilor de a obține o licență individuală de export pentru transferuri de produse și tehnologii cu dublă utilizare;
- există mecanisme legislative și o capacitate suficientă care să permită monitorizarea la destinație a transferurilor de ADGT;
- penalizările și sancțiunile aplicabile sunt suficient de severe pentru a descuraja încălcarea reglementărilor din sistemul național românesc de control al transferurilor; și
- versiunea actualizată a Listei Militare Comune a UE este inclusă în legislația din România cât mai curând posibil.

□ România trebuie să întreprindă toate eforturile necesare pentru a-și pune în aplicare angajamentul de a face publice rapoarte regulate și detaliate, atât trimestrial cât și anual.

□ În plus, Guvernul trebuie să-și asume următoarele angajamente pentru a spori gradul de transparență și supraveghere:

- să colaboreze cu Parlamentul pentru a pune la punct o procedură de validare parlamentară, folosind drept model cele mai bune practici ale statelor membre ale UE. Orice astfel de sistem trebuie să înființeze un cadru instituțional în contextul căruia miniștrii și funcționarii responsabili trebuie să răspundă unor întrebări relevante venite din partea unui organism parlamentar (de exemplu, o comisie competentă), care va da apoi publicității propria sa recenzie privind strategia și practica guvernamentală. Trebuie să se analizeze posibilitatea reglementării unui proces de furnizare de informații înaintea autorizării și de consultare cu un organism parlamentar adecvat – deși

autoritatea de decizie va aparține în continuare exclusiv Guvernului (rolul Parlamentului fiind doar unul consultativ); și

- să sprijine dezvoltarea unor practici de supraveghere de către societatea civilă independentă a sistemului național de control și să încurajeze Parlamentul să consulte în mod regulat societatea civilă cu privire la problemele legate de strategie și practică în acest domeniu.

□ Pe lângă cele de mai sus, Guvernul României trebuie să urmărească:

- să asigure distrugerea adecvată a surplusului de armament prezent și viitor, în conformitate cu angajamentele politice ale României;
- să instituționalizeze înțelegerea Codului UE punând bazele unui program complex de instruire privind controlul transferurilor, la care să ia parte reprezentanții tuturor ministerelor relevante, inclusiv cele responsabile cu autorizarea și aplicarea legislației în acest domeniu, precum și angajații misiunilor românești din străinătate. Acest program de instruire trebuie să abordeze, *inter alia*, procesul de evaluare în vederea autorizării, făcându-se referire specific și în detaliu la criteriile din Codul UE; și
- să sporească raza de acțiune asupra industriei în 2007, pentru ca reprezentanții industriei să fie corect informați cu privire la modificările aduse reglementărilor sistemului de control în urma aderării la UE.

Către comunitatea internațională

□ Țările care posedă sisteme dezvoltate de control al transferurilor și, mai ales, cele care operează cu proceduri relativ sofisticate de supraveghere parlamentară ar trebui:

- să încurajeze schimbul de informații între parlamentarii români și omologii lor din state cu experiență în acest domeniu; și
- să ofere sprijin societății civile românești, pentru ca aceasta să își organizeze propria capacitate de a analiza și monitoriza strategia și practica românească din acest domeniu.

□ În mod special, UE ar trebui:

- să ofere asistență autorităților române pentru redactarea unui set de cerințe ordonate în funcție de prioritate, referitoare la îmbunătățiri necesare sistemului de autorizare, pentru ca România să poată pune în aplicare angajamentele sale față de UE și să își alinieze propriul sistem de control al transferurilor la cele mai bune practici europene. Pe baza acestor priorități stabilite de comun acord se va oferi asistență financiară și tehnică adecvată;
- împreună cu România, să întreprindă o analiză detaliată a riscurilor asociate traficului de ADGT după aderarea României la UE. Pe baza acestei analize, trebuie pus la punct un program complex de măsuri împotriva traficului și trebuie oferită asistență financiară și tehnică adecvată; și
- să ofere României sprijin pentru implementarea adecvată a criteriilor din Codul UE. Este nevoie în special de sprijin suplimentar pentru evaluările prevăzute de criteriul 8, care se referă la impactul achiziției de armament asupra dezvoltării durabile a statului de destinație.

1 Introducere

După sfârșitul Războiului Rece, strategia României privind controlul transferului de arme și produse și tehnologii cu dublă utilizare (ADGT) a traversat un proces substanțial de revizie: de la o strategie axată pe menținerea bazei militar-industriale naționale și pe sporirea la maximum a exporturilor indiferent de consecințele acestora, s-a ajuns la o strategie mai apropiată de cele mai bune practici internaționale din acest domeniu. Mai precis, pregătindu-se să adere la Uniunea Europeană (UE) la 1 ianuarie 2007, România a adoptat legi și reglementări

noi, aliniindu-se astfel standardelor UE privitoare la controlul transferului de ADGT și a stabilit dispoziții clare pentru instituțiile de stat, în conformitate cu angajamentele sale față de UE. Aspectul cel mai important este că acum Codul de Conduită al Uniunii Europene privind exporturile de arme (Codul UE) pare să fie bine înțeles și în general acceptat de reprezentanții autorităților române competente în acest domeniu. Ca urmare a acestor modificări de legislație și de atitudine, practica din România privind licențele pentru export a progresat față de stadiul foarte scăzut din anii 1990, când armament de proveniență românească era trimis către mai multe destinații sensibile, inclusiv Ruanda, trupele Uniunii Naționale pentru Independența Absolută a Angolei (UNITA)¹ și Republica Democrată Congo.

Deși industria de armament din România și-a redus semnificativ activitatea începând cu anii 1980, aceasta deține în continuare capacitatea de a produce și exporta o gamă largă de armamente, mai ales arme de calibru mic și armament ușor (SALW). România a exportat echipamente militare în valoare de peste 43 milioane USD în 2002 (din care aproximativ 50% SALW), 69 milioane USD în 2003 (din care aproximativ 45% SALW), și 41,5 milioane USD în 2004 (din care aproximativ 48% SALW).² Deși valoarea relativă a exporturilor din România este mică în comparație cu țările mari exportatoare, SALW și muniția aferentă acestora, deși relativ ieftine, pot avea totuși un impact nimicitor dacă ajung în mâini nepotrivite. Dat fiind potențialul semnificativ de producție/export al României,³ este esențial ca Guvernul României să efectueze un control strict al exporturilor și ca acordarea de licențe pentru transferuri să se realizeze într-un mod responsabil, riguros și transparent.

Cu toate acestea, în 2004, ultimul an pentru care echipa de cercetători a avut la dispoziție informații detaliate referitoare la transferuri, un procentaj semnificativ din exporturile românești a avut totuși ca destinație zone sensibile, ca Eritreea, Etiopia, Irak, Israel și Pakistan, unde există probleme grave referitoare la încălcarea drepturilor omului și/sau exporturi către zone de conflict.⁴

Există semnale că deciziile de acordare de licențe în România pentru exporturile de ADGT, precum și implementarea criteriilor din Codul UE, s-au îmbunătățit în 2005 și 2006. Sistemul românesc de control al transferurilor a beneficiat de strânsa cooperare cu statele membre ale UE începând din iunie 2005, când România s-a alăturat UE ca „observator activ”, obținând astfel acces la baza de date cu notificări de respingere a *Corespondance Européenne* (COREU), precum și locuri în Grupul de lucru al Consiliului European pentru problematica exporturilor de arme convenționale (COARM), Grupul de Lucru pentru probleme de dublă utilizare și Grupul de Coordonare înființat în baza art. 18 din Regulamentul nr. 1334/2000 al Consiliului European (Regulament nr. 1334/2000). Potrivit Guvernului României, aplicarea Codului UE a avut ca rezultat respingerea unui export în 2005 și a opt exporturi în 2006.⁵ De exemplu, se susține că România a respins mai multe cereri de a exporta bunuri militare în Eritreea în această perioadă, din cauza faptului că aceste exporturi propuse ar fi încălcat criteriile 3 și 4 din Codul UE. De asemenea, a fost respinsă o cerere de a se exporta muniție în Irak pe motiv că s-ar fi încălcat criteriul 7.

¹ *Union Nacional para a Independência Total de Angola*.

² Categoriile de produse militare românești ML1, ML2 și ML3. ML2 poate include articole ce nu intră în categoria SALW. ANCEX, *Raport privind controlul exporturilor de arme din România 2002, 2005*, disponibil la <http://www.ancex.ro/site_rom/raport_arme.htm>, accesat la 30 octombrie 2006. Versiuni intermediare ale rapoartelor naționale privind exporturile de arme pentru anii 2003 și 2004.

³ Crearea unui surplus de armament prin actuala reformă din domeniul securității naționale poate reprezenta încă o sursă de potențiale transferuri de arme ce trebuie controlată în mod adecvat. În contextul reformei militare, personalul militar din România urmează să fie redus la o forță armată pe timp de pace de 75.000 de militari și 15.000 de civili până la sfârșitul anului 2007, de la o cifră de peste 300.000 (în prezent, personalul militar numără 97.200 de persoane. Balanța militară 2005-2006, IISS). Guvernul României susține că distrugerea și nu vânzarea este strategia națională folosită pentru a elimina surplusurile deținute de forțele armate, poliție și alte organisme autorizate. Cu toate acestea, având în vedere că ultimul proces de casare raportat datează din 2003 și nu sunt disponibile în prezent informații despre anvergura surplusurilor actuale, există motive de îndoială asupra punerii în practică a acestui angajament.

⁴ Versiuni intermediare ale rapoartelor naționale privind exporturile de arme pentru 2003/2004 au fost puse la dispoziția echipei de cercetători. Majoritatea exporturilor către Israel au inclus componente și nu sisteme complete de armament. Exporturile către Pakistan au constat în general din piese de schimb pentru elicoptere.

⁵ Comentariile Guvernului României asupra versiunii preliminare a raportului, ianuarie 2007.

În general, însă, deși reprezentanții autorităților române competente au arătat o bună cunoaștere a Codului UE și au recunoscut importanța acestui Cod pentru controlul exporturilor problematice de arme, echipa de cercetători nu a reușit să demonstreze dacă acest Cod UE a fost aplicat în mod consecvent în procesul luării de decizii referitoare la cererile individuale de transfer în 2005 și 2006, și deci nu a putut să demonstreze respectarea totală a standardelor UE din cauza lipsei de informații publice referitoare la transferurile de ADGT autorizate și respinse în această perioadă. Luând în considerare slaba transparență a transferurilor din 2005 și 2006, din aceste decizii reiese faptul că mai sunt motive de îngrijorare privind punerea în practică a strategiei de acordare de licențe și, prin urmare, a respectării depline a standardelor UE.

Progresul spre implementarea celor mai bune standarde internaționale din domeniul controlului transferurilor, și în special respectarea Codului UE, trebuie să se reflecte cu certitudine în deciziile de autorizare. Acest lucru se poate realiza numai după ce se asigură timp de mai mulți ani un nivel înalt de transparență a sistemului național de control. În ultimă instanță, este nevoie de publicarea regulată și promptă a unor rapoarte detaliate despre transferurile autorizate, realizate și respinse. În acest sens, Guvernul României și-a luat, la sfârșitul anului 2006, angajamentul lăudabil de a spori transparența prin publicarea rapoartelor anuale și trimestriale începând cu anul 2007.⁶ Rămâne însă de văzut dacă România va putea să producă astfel de rapoarte complexe la timp, având în vedere că angajamentele sale similare din trecut nu au fost respectate.⁷

De asemenea, este nevoie ca atât Parlamentul cât și societatea civilă să aibă capacitatea și ocazia de a asigura în mod independent validarea și supravegherea sistemului național de control, precum și a deciziilor individuale de acordare de licențe. Din păcate, mecanismele de asigurare a supravegherii parlamentare în acest domeniu sunt în prezent neglijabile, în timp ce capacitatea societății civile (de exemplu, organizații neguvernamentale și media) de a oferi o validare independentă este minimă. Ca urmare a lipsei de validare și supraveghere internă independentă, progresele înregistrate în trecut în perfecționarea strategiei și a practicii de control al transferurilor se datorează mai ales presiunilor externe din partea UE, a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și a Statelor Unite (SUA). Cu toate acestea, pentru ca bunele practici să fie durabile, trebuie sporită presiunea internă prin dezvoltarea unui sistem real de validare realizată de Parlament și de societatea civilă. Lipsa unui sistem intern de validare și supraveghere independentă a avut drept consecință și faptul că echipa de cercetare a folosit pentru prezentul raport informații provenite aproape în exclusivitate din surse guvernamentale și, în general, nu a reușit să găsească surse independente de informații detaliate. Acest aspect trebuie avut în vedere la parcurgerea prezentului studiu.

Lăsând la o parte permanentele semne de întrebare legate de punerea în practică a Codului UE, sistemul de control românesc ar putea fi întărit în mai multe moduri. Deși actuala legislație românească este adecvată, ea ar trebui îmbunătățită și mai mult în vederea armonizării cu cerințele UE și/sau cele mai bune practici internaționale. În principal, pentru a se realiza acest lucru ar fi nevoie să se modifice procesul decizional referitor la autorizarea transferurilor. În prezent, decizia finală de acordare a licențelor pentru transferuri este luată de Președintele Agenției Naționale de Control al Exporturilor din România (ANCEX), pe baza consultanței oferite de două consilii interministeriale, dintre care unul oferă consultanță cu privire la transferurile de produse militare, iar cel de-al doilea cu privire la transferurile de produse și tehnologii cu dublă utilizare. Importanța rolului deținut de Președintele ANCEX în contextul procesului de autorizare este un motiv de îngrijorare, deoarece astfel se diminuează gradul de cooperare interinstituțională, precum și schimbul de informații. De asemenea, având în vedere că Președintele ANCEX este numit în funcție direct de Primul Ministru, acest proces decizional poate deveni vulnerabil în fața unor presiuni politice privind anumite decizii individuale de autorizare. Cele mai bune practici la nivelul UE și la nivel internațional presupun ca în legislația

⁶ Interviu: Paul Pașnicu, Director, Direcția Arme Convenționale, ANCEX, București, 27 octombrie 2006.

⁷ La data redactării, ultimul raport anual dat publicității în România se referă la perioada 2002. Reprezentanții Guvernului au invocat lipsa resurselor financiare și umane ca motiv al nereușitei de a produce rapoarte anuale prompte și detaliate aferente perioadelor următoare. A se vedea de exemplu: Interviu cu Paul Pașnicu, Director, Direcția Arme Convenționale, ANCEX, 23 martie 2005, citat în *South Eastern Europe SALW Monitor 2005*, SEESAC, Belgrad, 2005, p. 137.

referitoare la controlul transferurilor să se stipuleze faptul că deciziile de autorizare sunt luate pe bază de consens, în cadrul unui consiliu interministerial. Cu toate acestea, trebuie remarcat că, potrivit ANCEX, nu au existat cazuri în care Președintele ANCEX să fi acordat o licență în legătură cu care să se fi ridicat anterior obiecții de către membrii oricăruia dintre cele două consilii interministeriale. Dacă așa stau lucrurile, atunci crearea unei baze legislative pentru sistemul deciziei prin consens folosit deja în practica românească ar trebui să fie cât se poate de facilă.

Guvernul României trebuie să ia în considerare de asemenea posibilitatea întăririi legislației astfel încât toate transferurile să fie autorizate în același mod, indiferent de tipul de transfer (tranzitul și transbordarea produselor militare nu sunt analizate în prezent de către consiliul interministerial abilitat) sau de destinația finală a bunurilor (transferurile de produse militare către structurile militare ale NATO sunt în prezent absolvite de prevederile regimului de transfer). În plus, modificările aduse legislației românești după aderarea la UE au făcut ca regimul de control pentru produsele cu dublă utilizare să devină mai puțin strict. O problemă deosebit de importantă este lipsa unor prevederi specifice care să reglementeze tranzitul și transbordarea articolelor cu dublă utilizare. Guvernul României trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a asigura, pe cât posibil, cel mai mare grad de strictețe a controalelor la produsele și tehnologiile cu dublă utilizare, respectând în același timp normele și obligațiile UE. Diverse alte sugestii de modificări legislative sunt prezentate în secțiunea de recomandări de la sfârșitul prezentului raport.

Controlul frontierelor este un alt domeniu în care sunt necesare îmbunătățiri pentru a se pune în aplicare sistemul de control din România. În special, capacitatea instituțiilor abilitate din România de a proteja frontierele externe ale UE cu controlul cărora România a fost însărcinată începând cu 1 ianuarie 2007 este departe de a fi o certitudine. Au fost luate măsuri semnificative în acest sens, dar este nevoie să se investească mai mult în resursele umane, materiale și financiare necesare controlului frontierelor. Corupția la nivelul administrației vamilor este o altă problemă reziduală care are nevoie de măsuri corective.

România merită laude pentru progresul înregistrat în îmbunătățirea sistemului național de control al transferurilor față de anii 1990. Cu toate acestea, mai sunt încă aspecte care lasă de dorit. Tocmai de aceea, aderarea României la UE la 1 ianuarie 2007 trebuie folosită ca imbold pentru a face ca sistemul românesc de control al transferurilor să respecte întru totul obligațiile și normele UE și, acolo unde este posibil, să se ridice la nivelul standardelor UE și/sau la nivelul celor mai bune practici internaționale. În raportul de mai jos este prezentată o analiză detaliată a strategiei și practicii actuale din România privind controlul transferurilor. La sfârșitul raportului, în secțiunea 19, sunt prezentate recomandări pentru îmbunătățirea ulterioară a sistemului național de control al transferurilor.

2 Angajamente și adeziuni internaționale

În ultimii ani, Guvernul României a manifestat o dorință mai fermă de a gestiona în mod eficace controlul transferurilor, alăturându-se mai multor inițiative regionale și internaționale de control al armelor și produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare (a se vedea Tabelul 1). Mai mult, România a subscris la declarațiile UE privind controlul transferurilor cu ocazia întrunirii Comisiei de Pregătire a Programului de Acțiune al Organizației Națiunilor Unite (ONU) pentru prevenirea, combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armamente ușoare, în toate formele sale (UN PoA)⁸, din ianuarie 2006, precum și cu ocazia Conferinței pentru Analiza UN PoA din iunie-iulie 2006. La 26 octombrie 2006, Guvernul și-a manifestat sprijinul față de un tratat internațional privind comerțul cu arme, care ar urma să angajeze guverne din toată lumea în efortul de a combate transferul de arme convenționale în cazurile în care produsele transferate ar putea fi utilizate în contextul încălcării drepturilor omului sau

⁸ United Nations Programme of Action to Prevent Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects (Programul de Acțiune al Națiunilor Unite pentru prevenirea, combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armamente ușoare, în toate formele sale), la <http://disarmament.un.org/cab/poa.html>, accesat la 15 decembrie 2006.

în zone de conflict armat. Acest sprijin ar consta în cosponsorizarea unei rezoluții a Primului Comitet ONU referitoare la redactarea unei forme provizorii a acestui tratat.⁹

Tabelul 1: Angajamentele României în acorduri privind transferuri de arme sau controlul SALW¹⁰

ACORD PRIVIND ARMELE SAU CONTROLUL SALW	ANGAJAMENTUL ROMÂNIEI
Aranjamentul Wassenaar	aprilie 1996
Codul de Conduită UE privind exporturile de arme	iulie 1998
Documentul OSCE privind SALW	noiembrie 2000
Programul de acțiune ONU privind SALW	iulie 2001
Planul de implementare regională a pactului de stabilitate	noiembrie 2001
Decizia OSCE privind MANPADS (sisteme portabile de apărare antiaeriană)	2003
Poziția comună a UE privind intermedierea vânzărilor de arme	iunie 2003
Documentul OSCE privind stocurile de muniție convențională	decembrie 2003
Decizia OSCE privind certificatele utilizatorilor finali	2004
Decizia OSCE privind intermedierea	2004
Protocolul ONU pentru armele de foc	aprilie 2004

3 Legislație și reglementări

Baza legală din România aferentă regimului de control al transferurilor de ADGT este acum bine dezvoltată, dispunând de o legislație primară cuprinzătoare și de o serie de hotărâri de guvern și ordine instituționale suplimentare, care stabilesc proceduri și practici aferente aplicării acestei legislații. În tabelul de mai jos sunt prezentate principalele legi primare aplicabile, precum și o selecție a legislației secundare din domeniu.¹¹

Tabelul 2: Rezumat al principalelor legi și regulamente românești aplicabile în cazul transferurilor de echipamente militare și cu dublă utilizare

DATA	REFERINȚA LEGALĂ	TITLUL
19 octombrie 1999	Ordonanța de Urgență nr. 158/1999; Monitorul Oficial nr. 519, 26 octombrie 1999	Privind regimul de control al exporturilor, importurilor și altor operațiuni cu produse strategice
28 august 2001	Hotărârea de Guvern nr. 844/2001; Monitorul Oficial nr. 586, 19 septembrie 2001	Privind lista de armamente, muniții și alte produse militare supuse regimului de control la export și import
12 februarie 2002	Ordinul Președintelui ANCESIAC nr. 71/2002; Monitorul Oficial nr. 130, 19 februarie 2002	Privind aplicarea regimului de control prevăzut de O.U.G. nr. 158/1999 unor produse care nu figurează în lista de armamente, muniții și alte produse militare

⁹ Rezoluția Primului Comitet ONU, *Towards an arms trade treaty: establishing common international standards for the import, export and transfer of conventional arms* (Către un tratat al comerțului cu arme: stabilirea unor standarde internaționale comune pentru importul, exportul și transferul de arme convenționale) (A/C. 1/61/L.55), prin care este înființat un Grup de Experți Guvernamentali care să „studieze fezabilitatea, aria de aplicare și parametrii provizorii pentru un instrument multifacțat, cu obligativitate legală, prin care să se stabilească standarde internaționale comune pentru importul, exportul și transferul de arme convenționale”, la <http://www.controlarms.org/latest_news/Arms-Trade-Treaty-L55.pdf>, accesat la 15 decembrie 2006.

¹⁰ România este, de asemenea, semnatară a mai multor convenții/inițiative menite să combată proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM), ca de pildă Convenția privind armele biologice, Convenția privind armele chimice, Tratatul de neproliferare nucleară și Grupul Australia.

¹¹ În legislația secundară aplicabilă sunt cuprinse și următoarele Ordine ale Președintelui ANCEX/ANCESIAC: 69/2004; 46/2004; 43/2004; 631/2003; 59/2005; 166/2003; 676/2003; 238/2006; 322/2006 324/2006; 275/2002.

DATA	REFERINȚA LEGALĂ	TITLUL
30 septembrie 2003	Legea nr. 387/2003; Monitorul Oficial nr. 698, 6 octombrie 2006	Privind regimul de control al exporturilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare
15 decembrie 2004	Legea nr. 595/2004; Monitorul Oficial nr. 1239, 22 decembrie 2004	Pentru aprobarea [cu amendamente] a O.U.G. nr. 158/1999 privind regimul exporturilor și importurilor de produse strategice
21 decembrie 2004	Hotărârea de Guvern nr. 2429/2004; Monitorul Oficial nr. 18, 6 ianuarie 2005	Privind organizarea și funcționarea Consiliului pentru avizarea licențierii operațiunilor cu produse și tehnologii cu dublă utilizare
21 martie 2005	Legea nr. 62/2005; Monitorul Oficial nr. 258, 29 martie 2005	Pentru adoptarea de către România a unor documente reprezentând poziții comune adoptate în cadrul politicii externe și de securitate comună a Uniunii Europene
25 august 2005	Hotărârea de Guvern nr. 983/2005; Monitorul Oficial nr. 835, 15 septembrie 2005	Pentru aprobarea listelor produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare supuse regimului de control la export și la import (în vigoare începând cu 1 octombrie)
21 decembrie 2006	Ordonanța de Urgență nr. 129/2006; Monitorul Oficial nr. 1045, 29 decembrie 2006	Privind regimul de control al exporturilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare

Legislația românească aplicabilă este în general armonizată cu normele și standardele europene. Elementele legislative esențiale care reglementează transferurile de produse militare sunt Ordonanța de Urgență nr. 158/1999, *Privind regimul de control al exporturilor, importurilor și altor operațiuni cu produse strategice* și Legea Nr. 595/2004, *Pentru aprobarea [cu amendamente] a Ordonanței de Urgență a Guvernului Nr. 158/1999 privind regimul exporturilor și importurilor de produse strategice*.¹² În O.U.G. nr. 158/1999 se precizează că regimul de control al importurilor și exporturilor „trebuie realizat în conformitate cu” principiile și criteriile din Codul UE și se includ aici stipulări ce acoperă majoritatea standardelor UE.¹³ Totuși, există și câteva aspecte în care această lege nu respectă standardele UE (a se vedea mai jos). Transferurile de arme civile pe teritoriul UE sunt reglementate prin Legea nr. 295/2004, *Privind regimul armelor de foc și munițiilor*, care introduce prevederile Directivei Comisiei Europene (CE) nr. 91/477/CEE, inclusiv prevederi referitoare la pașaportul european pentru port de armă, și impune necesitatea unei autorizații de la Ministerul Administrației și Internelor (MAI) pentru transportul de arme și substanțe explozive pe teritoriul UE.¹⁴

Înainte de aderarea României la UE la 1 ianuarie 2007, Legea nr. 387/2003, *Privind regimul de control al exporturilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare*, făcea precizări referitoare la regimul de control al transferurilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare. Legea nr. 387/2003 conținea prevederi preluate din Regulamentul nr. 1334/2000 și din Poziția Comună a UE nr. 401/2000. Totuși, așa cum s-a arătat cu ocazia unei evaluări de tip *peer review* a CE din martie 2005, era nevoie de modificări legislative suplimentare pentru a se respecta prevederile UE referitoare la controlul produselor cu dublă utilizare.¹⁵ În acest scop, la 1 ianuarie 2007 a intrat în vigoare Ordonanța de Urgență nr. 129/2006, *Privind regimul de control al exporturilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare*. Deși noile reglementări sunt mai apropiate de normele și standardele UE, în cadrul acestora nu se fac referiri specifice la

¹² Toate referirile din această analiză, inclusiv cele la amendamentele aduse de Legea nr. 595/2004, sunt făcute la O.U.G. nr. 158/1999. Înainte de adoptarea Legii nr. 387/2003, O.U.G. nr. 158/1999 reglementa și transferul de produse și tehnologii cu dublă utilizare.

¹³ Art. 8, Legea nr. 158/1999.

¹⁴ Corespondența oficială a Direcției explozivi și substanțe toxice din cadrul Ministerului Administrației și Internelor, 3 ianuarie 2007. Directiva CE 91/477/CEE poate fi consultată la <http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/inst_sp/dir91477_en.htm>, accesat la 4 ianuarie 2007.

¹⁵ În luna martie 2005, Biroul Federal German de Economie și Control al Exporturilor (BAFA) și Departamentul Comerț și Industrie din Regatul Unit (DTI) au realizat, la solicitarea Comisiei Europene, o evaluare de tip *peer review* a sistemului românesc de control al transferurilor de produse cu dublă utilizare. În raportul final au fost incluse o analiză a strategiei și practicii românești din acest domeniu, și recomandări pentru respectarea normelor și obligațiilor UE aplicabile.

cazurile în care ar trebui aplicat Codul UE atunci când se iau decizii de autorizare pentru produsele și tehnologiile cu dublă utilizare. Aceste noi reglementări prezintă și alte lipsuri (a se vedea mai jos).

Pe lângă legislația națională, au fost transpuse în legislația românească la 1 ianuarie 2007 și alte reglementări conexe ale UE, inclusiv Regulamentul nr. 1334/2000, *Înființarea unui regim Comunitar pentru controlul exporturilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare*.

4 Producție

În timpul Războiului Rece, în România s-a dezvoltat o industrie de armament semnificativă, care acoperea în mare parte cererea internă a țării, precum și o vastă piață de export. Ca urmare, în anii '80 România ocupa locul 9 în clasamentul mondial al statelor exportatoare de armament, cu o valoare medie a exporturilor de 600 milioane USD¹⁶ și o industrie de armament ce cuprindea peste 100 de întreprinderi și o forță de muncă de aproape 200.000 de persoane.¹⁷ De atunci și până în prezent, industria de armament a României a fost într-un constant declin, din cauza pierderii piețelor tradiționale de desfacere și a reducerii de comenzi din partea altor state, ca urmare a transformărilor apărute în mediul politic și de securitate internațional. În 2004, cifra exporturilor coborâse până la 41,5 milioane USD și forța de muncă număra sub 35.000 de persoane.¹⁸

Nucleul industriei de armament din România este încă deținut de stat, cele două companii principale din domeniu fiind întreprinderea RomArm¹⁹ și compania comercială RomTehnica. Cu toate acestea, Guvernul a încurajat privatizarea, într-o măsură limitată, și înființarea de societăți în participație cu parteneri străini.²⁰ În particular, industria de apărare din România s-a alăturat în mod strategic mai multor parteneri din Europa occidentală, printre care Eurocopter, DaimlerChrysler și BAE Systems.²¹ În plus, în afara spațiului UE, România a stabilit parteneriate importante cu companii din Turcia și Israel. În 1998, compania românească RomTehnica a câștigat un contract pe un an în valoare de 30 milioane USD, depășind competitori din Spania și Israel; obiectul acestui contract a fost furnizarea de bombe către Forțele Aeriene Turce,²² iar RomArm a produs transportoare blindate împreună cu compania turcă Nurol Machinery în 1999.²³ Există de asemenea dovezi ale colaborării dintre producători israelieni, ca de pildă Elbit Systems Ltd și Israel Aircraft Industries, și industria de armament din România.²⁴ Printre obiectivele acestei colaborări s-a numărat și modernizarea flotei Forțelor Aeriene Române, de pildă cu avionul de antrenament și atac ușor IAR 99 ȘOIM, avioanele de luptă MIG-21 Lancer, avioanele de luptă MIG-29 Sniper și elicopterul IAR 330 Puma.

În timp ce România își menține capacitatea de a produce armament major, mai ales prin asocieri în participație cu parteneri străini, principalele produse ale industriei de apărare a țării se situează în prezent în domeniul tehnologiei joase, majoritatea producției constând din SALW. De exemplu, potrivit RomArm, aproximativ 80% din producția sa actuală este

¹⁶ Mariani, B. și Hirst, C. *Arms Production, Exports and Decision-Making in Central and Eastern Europe (Producție, exporturi și decizii privind armamentul în Europa centrală și de est)*, Saferworld, iunie 2002, p. 142.

¹⁷ Kiss, Y. *Small Arms and Light Weapons Production in Eastern, Central, and Southeast Europe (Producția de arme de calibru mic și armament ușor în Europa de est, centrală și de sud-est)*, Small Arms Survey, octombrie 2004, p. 18.

¹⁸ Versiune preliminară a raportului privind exporturile de arme la nivel național în 2004; *Op cit*, *South Eastern Europe SALW Monitor 2005*.

¹⁹ RomArm este compania-mamă a 15 filiale producătoare și a unui institut de cercetare și dezvoltare: S.C. Arsenal Reșița S.A.; S.C. Automecanica Moreni S.A.; S.C. I.C.P.S.P S.A.; S.C. Metrom S.A.; S.C. Electromecanica Ploiești S.A.; S.C. U.M. Sadu S.A.; S.C. Fabrica de Arme Cugir S.A.; S.C. U.M. Cugir S.A.; S.C. U.P.S. Dragomirești S.A.; S.C. U.M. Mija S.A.; S.C. Carfil S.A.; S.C. U.M. Plopeni S.A.; S.C. Pirochim Victoria S.A.; S.C. U.P.S. Făgăraș S.A.; S.C. U.M. Tohan S.A.; S.C. U.M. București S.A.; Capseea Clinceni.

²⁰ *Op cit*, Mariani, B. și Hirst, C.

²¹ Analiză realizată de o fundație independentă de cercetare.

²² *Ibid*

²³ *Ibid*

²⁴ *Ibid*; Raport al agenției cehe de presă CTK 07.05.2001; a se vedea, de exemplu, prezentarea din 2004 a Industriei Aeronautice Românești, la <http://web.rosa.ro/InfoDay_FP6_dec2004/IAROM.pdf>, accesat la 5 decembrie 2006.

reprezentată de SALW.²⁵ Importanța SALW pentru industria națională de armament este de asemenea demonstrată de informațiile disponibile privitoare la exporturile de produse militare. În 2002, aproximativ 50% din exporturile militare erau reprezentate de SALW. În anii următori, acest procentaj a fost de aproximativ 45% în 2003 și 48% în 2004.²⁶

Producția de armament este reglementată de Legea nr. 295/2004, *Privind regimul armelor și munițiilor*, de Hotărârea de Guvern nr. 130/2005, *Privind aprobarea normelor metodologice de implementare a Legii nr. 295/2004*, Hotărârea de Guvern nr. 679/1997 *Pentru aprobarea Regulamentului armelor de foc și al munițiilor*, și Legea nr. 131/1996, *Privind regimul monopolului de stat*. În conformitate cu această legislație, Ministerul Economiei și Comerțului (MEC) este răspunzător pentru autorizarea producției de armament și trebuie să se asigure că întreaga producție este marcată și înregistrată în mod corespunzător. Marcajele trebuie să indice țara de origine, producătorul, categoria de armament, anul de fabricație și cantitatea de arme de acel tip fabricate în anul respectiv.²⁷ Trebuie să existe registre speciale cu date despre toți producătorii și toate armele fabricate în România, registre aflate în custodia Inspectoratului General al Poliției Române.²⁸ Producătorul are obligația de a păstra timp de zece ani documentele de referință ale armamentului și muniției produse, după care aceste documente trec în arhiva Poliției Române.

Înainte de 1 ianuarie 2007, Legea nr. 387/2003, *Privind regimul de control al exporturilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare*, le impunea producătorilor și intermediarilor de produse cu dublă utilizare să se înregistreze la ANCEX.²⁹ În Ordonanța de Urgență nr.129/2006 nu pare să existe nici o prevedere în acest sens.

În legislația principală nu se face nici o referire la controlul producției autorizate. Cu toate acestea, legislația se referă la transferuri intangibile de produse militare și produse și tehnologii cu dublă utilizare.³⁰ Pentru a se evita confuziile, Guvernul României ar trebui ia în considerare posibilitatea revizuirii legislației aplicabile, pentru a include în aceasta prevederi specifice referitoare la producția autorizată.

5 Autorizarea transferurilor

Procesul de autorizare a transferurilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare nu a corespuns întotdeauna celor mai bune practici internaționale. De fapt, în anii '90, exporturi semnificative de arme din România au ajuns în zone sensibile și la utilizatori finali aflați sub embargo. Potrivit Amnesty International, în 1997, armata din Ruanda a primit 80 de tone de armament din România, inclusiv mitraliere și muniție.³¹ O investigație ONU datând din 2000 a arătat că, în perioada 1996-1999, cantități importante de SALW și de muniție provenite din România au fost redirecționate către forțele UNITA din Angola, prin intermediul unor false certificate de utilizatori finali emise de guvernele statelor Togo și Burkina Faso.³² Diverse

²⁵ Interviu: Șerban Ianculescu, Departamentul pentru exporturi, RomArm, 25 octombrie 2006.

²⁶ Categoriile de produse militare românești ML1, ML2 și ML3. ML2 poate include articole ce nu intră în categoria SALW. *Op. cit.*, *Raport privind controlul exporturilor de arme din România 2002*; Versiuni preliminare ale raporturilor privind exporturile de arme la nivel național în 2003 și 2004.

²⁷ Art. 89, Legea nr. 295/2004. Marcajele vor consta din trei grupuri alfanumerice (Art. 94, H.G. nr. 130/2005). Primul grup conține cinci litere majuscule; primele două dintre acestea indică faptul că țara producătoare este România (RO); următoarele trei indică producătorul. Al doilea grup conține o literă majusculă de la A la D, corespunzătoare categoriei de producție de arme, precum și două cifre care precizează caracteristicile armei respective. Al treilea grup conține trei cifre: primele două indică anul de fabricație (de exemplu, 04 pentru 2004); cea de a treia precizează cantitatea de arme stabilită pentru respectiva categorie în acel an. *Report on Implementation of the United Nations Programme of Action to Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects* (Raport privind implementarea Programului de Acțiune al Națiunilor Unite pentru prevenirea, combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armamente ușoare, în toate formele sale), 2005, la, <<http://disarmament.un.org/cab/nationalreports/2005/Romania.pdf>>, accesat la 25 octombrie 2006.

²⁸ Art. 89 și Art. 90, Legea nr. 295/2004.

²⁹ Art. 8 (i) și Art. 10, Legea nr. 387/2003.

³⁰ O.U.G. Nr. 158/1999; O.U.G. nr. 129/2006.

³¹ *Rwanda – The hidden violence: "disappearances" and killings continue* (Ruanda – Violența ascunsă: „disparațiile” și crimele continuă), Amnesty International, 23 iunie 1998, p. 10

³² *Op cit.*, Mariani, B. și Hirst, C., p.152; *UN Final Report of the Monitoring Mechanism on Angola Sanctions* (Raport final ONU asupra mecanismului de monitorizare a sancțiunilor aplicate în Angola), S/2000/1225, 21 decembrie 2000.

companii cu sediul în țări au jucat un rol crucial în intermedierea acestor schimburi.³³ În plus, s-a raportat în mai multe instanțe că, în luna mai 2001, 20.000 de arme AK-47 au fost expediate din România în Uganda, de unde se presupune că au ajuns la trupele rebele din Republica Democrată Congo, deși acest transfer nu a fost confirmat oficial de către reprezentanții Guvernului României.³⁴ Aceste exemple arată că sistemul de control al transferurilor din România nu a fost capabil, în trecut, să împiedice situația în care cantități importante de arme au ajuns în regiuni unde existau încălcări ale drepturilor omului și conflicte.

De la afacerea Uganda, s-ar părea că sistemul de autorizare folosit în România s-a îmbunătățit, respectându-se astfel angajamentul, până atunci retoric, de a se alinia la standarde înalte de control și la Codul UE. Cu toate acestea, rapoartele referitoare la exporturile de arme la nivel național puse la dispoziția echipei de cercetători de către ANCEX arată că în perioada 2002-2004 s-au acordat totuși licențe de export către destinații sensibile, printre care Eritreea, Etiopia, Irak, Israel și Pakistan.

Transferuri recente de arme

În conformitate cu informațiile oferite de ANCEX, România a exportat produse militare în valoare de peste 43 milioane USD în 2002, 69 milioane USD în 2003 și 41,5 milioane USD în 2004. Nu au fost disponibile informații oficiale cu privire la exporturile de produse și tehnologii cu dublă utilizare sau la eventuale importuri de ADGT aferente acestei perioade. După cum se remarcă mai jos, transparența privind transferurile de arme în și din România începând cu sfârșitul anului 2004 este redusă și nu permite o analiză detaliată a transferurilor efectuate de către România în această perioadă. Cu toate acestea, pe baza informațiilor limitate care sunt disponibile cu privire la transferurile efectuate după sfârșitul anului 2004, reiese clar faptul că România face investiții semnificative în propria industrie de apărare, făcând importuri de armament,³⁵ dar și exportând cantități semnificative de arme.

Destinațiile principale de export ale României în 2004, ultimul an pentru care există informații oficiale, au fost SUA, Emiratele Arabe Unite, Eritreea, Irak, India, Israel și Afganistan (a se vedea Figura 1).

Guvernul României nu se consideră responsabil pentru redirectionarea acestor bunuri de către guvernele statelor Togo și Burkina Faso. Comentariile Guvernului României asupra schiței de raport, ianuarie 2007.

³³ *Ibid.* Starco Investment and Trade, cu sediul în Israel, și East European Shipping Corporation, companie având sediul în Bahamas și reprezentată în Europa de Trade Investment International Limited, companie cu sediul în Regatul Unit.

³⁴ 'Leftover arms fuel continent's ruinous wars - Cold War surplus wreaks havoc' („Armele rămase alimentează războaiele distrugătoare ale continentului – Rămășițele Războiului Rece fac dezastre”), Paul Salopek, *Chicago Tribune*, 23 decembrie 2001; *Small Arms and Human Rights: The Need for Global Action – A Human Rights Watch Briefing Paper for the UN Biennial Meeting on Small Arms (Armele de calibru mic și drepturile omului: nevoia de măsuri globale – Lucrare de analiză referitoare la protecția drepturilor omului prezentată la Bienala ONU pe tema armelor de calibru mic)*, la <<http://www.hrw.org/background/arms/small-arms-070703-03.htm>>, accesat la 25 octombrie 2006.

³⁵ Anumite informații despre importurile în România sunt disponibile din surse internaționale, cum ar fi UN COMTRADE. Creșterea importurilor în vederea restructurării militare este demonstrată parțial de faptul că bugetul pentru apărare al României a crescut de la 1,34 miliarde USD în 2003 la 2,10 miliarde USD în 2005, deși efectivele militare au scăzut. *Balanța militară 2005-2006*, IISS. Firește, nu se știe clar ce procent din bugetul militar al acestor ani a fost folosit pentru importurile de armament.

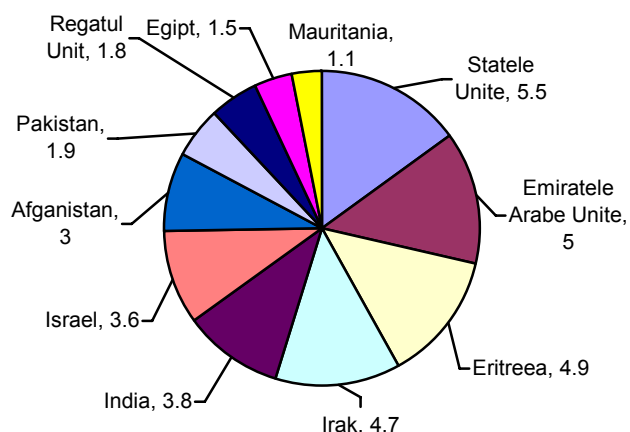

Figura 1: Exporturile de produse militare în funcție de valoare (milioane de USD) și destinație, în anul 2004³⁶

Principalele tipuri de bunuri militare exportate în 2004, după valoarea exporturilor, au fost următoarele: avioane militare pentru antrenament, sisteme de perfecționare activă pentru avioane militare, aeromotoare, piese de schimb și componente pentru avioane și elicoptere militare (16,54 milioane USD - ML10); muniție și piese componente pentru arme cu calibrul mai mic de 12,7mm (10,5 milioane USD - ML3); arme cu calibrul mai mic de 12,7mm (9,7 milioane USD - ML1); și vehicule militare de teren și componente ale acestora (3,1 milioane USD - ML6).

Câteva dintre țările de destinație ale produselor militare exportate din România în 2004 au fost țări unde există motive serioase de îngrijorare cu privire la încălcarea drepturilor omului sau unde există o reală posibilitate ca aceste bunuri exportate să stimuleze conflicte. Astfel, aceste exporturi sunt problematice potrivit mai multor criterii din Codul UE. O problemă deosebit de spinoasă este cea a exporturilor către Eritreea (arme și muniție; categoriile de produse militare ML1 și ML3), Etiopia (piese de schimb pentru vehicule de teren de uz militar; ML6), Irak (arme și muniție; ML1 și ML3), Israel (o gamă largă de muniții, echipamente și componente; ML3, ML4, ML5, ML6, ML10, ML11, ML15, ML17 și ML18) și Pakistan (muniție și componente pentru avioane militare; ML3 și ML10).

Procesul de acordare de licențe pentru produse militare

Ordonanța de Urgență nr. 158/1999 și amendamentele aduse acesteia prin Legea nr. 595/2004 stabilesc un sistem de acordare de licențe în două etape, prin care persoanele fizice și juridice primesc mai întâi autorizația de a face comerț cu produse militare. Transferurile individuale sunt apoi aprobate de la caz la caz, fie prin acordarea unei licențe (pentru activități de import, export sau intermediere extra-teritorială) sau a unui permis (pentru activități de transbordare, tranzit sau activități necomerciale, cum ar fi exportul de produse ce urmează a fi expuse la târguri internaționale de arme).

ANCEX, agenție guvernamentală subordonată Ministerului Afacerilor Externe (MAE), este principala autoritate în domeniul acordării de licențe și răspunde de eliberarea de autorizații pentru comerțul cu produse militare.³⁷ Cu toate acestea, autorizațiile pentru agenții economici subordonați instituțiilor din sistemul de apărare și securitate națională sunt eliberate separat de către Ministerul Apărării Naționale (MAPN).³⁸ Autorizațiile indică tipul transferului pe care îl poate face comerciantul respectiv (de exemplu, import, export sau intermediere), precum și

³⁶ Versiune preliminară a raportului privind exporturile de arme la nivel național în 2004. Alte destinații (cifrele sunt rotunjite la mia de USD cea mai apropiată): Algeria, 169; Australia, 47; Austria, 5; Bangladesh, 65; Belgia, 388; Brazilia, 25; Bulgaria, 7; Ciad, 543; Cehia, 787; Etiopia, 123; Franța, 755; Germania, 321; Ungaria, 1; Italia, 170; Iordania, 167; Maroc, 536; Turcia, 174; Turkmenistan, 121.

³⁷ Statutul și structura de raportare ale agenției au fost stabilite prin Art. 3 din Legea nr. 387/2003 și actualizate în Art. 4 al O.U.G. nr. 129/2006. Înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 387/2003, agenția se numea Agenția Națională de Control al Exporturilor Strategice și al Interzicerii Armelor Chimice (ANCESIAC).

³⁸ Art. 21 (b) și Art. 26 (1), O.U.G. nr. 158/1999.

categoriile de produse militare ce pot fi comercializate. Cererile pentru obținerea de autorizații pentru comerțul cu produse militare trebuie aprobate sau respinse în termen de 60 de zile de la depunerea cererii.³⁹ Autorizațiile sunt valabile un an de la data emiterii și prin urmare fac obiectul unei revizii anuale.⁴⁰

După ce primesc autorizația de a face comerț, comercianții pot solicita două tipuri de licențe pentru importul sau exportul direct de produse militare: licențe individuale sau licențe globale „individuale deschise”.⁴¹ O licență individuală îi dă dreptul unei persoane juridice specificate din România să comercializeze un volum specificat dintr-o anumită categorie de produse militare, având un singur partener străin în actul comercial. O licență globală îi dă dreptul unei persoane juridice specificate din România să comercializeze un volum nerestricționat din una sau mai multe categorii de produse militare, având unul sau mai mulți parteneri specificați în actul comercial. Comercianții care doresc să se implice în activități de intermediere a transferurilor nu pot solicita decât o licență individuală.⁴² Legislația actuală nu precizează în ce cazuri este permisă eliberarea de licențe globale în locul celor individuale. Atâta timp cât această situație nu se schimbă, conform ANCEX, la acordarea unei licențe globale pentru produse militare sunt luate în considerare gradul de risc al bunurilor ce urmează a fi comercializate și istoricul comerciantului.⁴³ De asemenea, legislația existentă pare să nu impună nici un fel de restricții asupra numărului de transporturi ce pot fi făcute în baza unei licențe, fie ea globală sau individuală.

Toate permisele pentru activități de tranzit și transbordare sunt eliberate de la caz la caz și nu există prevederi referitoare la permise globale pentru aceste tipuri de transferuri. Toate licențele, precum și permisele pentru transferuri necomerciale, sunt valabile cel mult un an. Permisele de tranzit și transbordare sunt valabile cel mult 45 de zile.⁴⁴

ANCEX este responsabilă cu realizarea evaluării inițiale a fiecărei cereri, precum și cu verificarea legalității și corectitudinii documentației relevante, inclusiv certificatele internaționale de import.⁴⁵ Pentru cererile de licențe (pentru activități de import, export sau intermediere), dacă nu sunt identificate probleme în acest stadiu, ANCEX înaintează cererea de licență Consiliului interministerial pentru controlul exporturilor, spre a fi analizată.⁴⁶ Consiliul se întrunește săptămânal pentru a analiza cererile de licență, iar membrii Consiliului primesc informații privind aceste cereri înainte de întrunire, pentru ca evaluarea să se poată face temeinic.

Președintele ANCEX, care prezidează și Consiliul, aprobă sau respinge fiecare cerere de licență pe baza opiniilor exprimate de Consiliu cu ocazia întrunirii respective.⁴⁷ Totuși, deciziile de a acorda sau nu licențe nu trebuie luate în baza unui consens al Consiliului, căci Președintele ANCEX are dreptul la decizia finală în fiecare caz. Prin urmare, Consiliul este un organism cu rol mai degrabă consultativ decât decizional. Cu toate acestea, potrivit MAE, punctul de vedere al fiecărui participant este luat în considerare și nu au existat cazuri în care vreunul dintre membrii Consiliului să fi adus obiecții împotriva unui transfer propus care să fi fost ulterior autorizat.⁴⁸ În cazul cererilor de permise (pentru transbordare, tranzit sau activități necomerciale), Președintele ANCEX poate să aprobe sau să respingă aceste cereri fără a se consulta cu Consiliul.⁴⁹

³⁹ Art. 12 (4), O.U.G. nr. 158/1999.

⁴⁰ Art. 15 (1), O.U.G. nr. 158/1999.

⁴¹ Art. 12, O.U.G. nr. 158/1999.

⁴² Art. 12 (2), O.U.G. nr. 158/1999.

⁴³ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

⁴⁴ Art. 15 (2/3), O.U.G. nr. 158/1999.

⁴⁵ Art. 21 (d/e), O.U.G. nr. 158/1999.

⁴⁶ Consiliul interministerial include reprezentanți (cu rang de director) din MAE (Direcția pentru neproliferare, controlul armelor și lupta împotriva terorismului), MApN, MEC, MAI, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Autoritatea Națională a Vămirilor și ANCEX. Art. 23 (1), O.U.G. nr. 158/1999.

⁴⁷ Art. 23 (4), O.U.G. nr. 158/1999.

⁴⁸ Intervi: Dan Neculaescu, Director, Departamentul pentru neproliferare și controlul armelor, MAE, București, 25 octombrie 2006.

⁴⁹ Art. 21 (i) și Art. 24, O.U.G. nr. 158/1999.

Importanța rolului deținut de Președintele ANCEX în contextul procesului de autorizare este un motiv de îngrijorare, nu doar fiindcă astfel se diminuează gradul de cooperare interinstituțională și schimbul de informații, ci și fiindcă Președintele ANCEX este numit în funcție direct de Primul Ministru al României.⁵⁰ Astfel, instituția Primului Ministru ar putea influența în mod nepermis procesul decizional. Ar fi, prin urmare, preferabil să existe obligația ca deciziile privind eliberarea de licențe și permise să fie luate numai pe baza unui consens al Consiliului.

Pe lângă procesul oficial de eliberare de licențe și permise, există prevederi care permit și desfășurarea unor cercetări înainte de autorizare (a se vedea secțiunea 12). Decizia de a acorda sau de a refuza o licență (pentru import, export sau intermediere extrateritorială) sau un permis pentru transferuri necomerciale trebuie comunicată solicitantului în termen de 30 de zile de la depunerea cererii, cu posibilitatea unei prelungiri de 15 zile.⁵¹ Cererile pentru permise de tranzit sau transbordare trebuie să primească un răspuns în termen de cinci zile de la depunerea documentelor, cu posibilitatea unei prelungiri de două zile a acestui termen „în împrejurări excepționale”.⁵²

ANCEX are puterea de a suspenda și revoca/anula o licență sau un permis în orice moment, dacă a avut loc o încălcare a reglementărilor privind controlul transferurilor sau dacă au apărut modificări ale condițiilor originale ale acordării licenței (de exemplu, dacă se modifică destinația sau destinatarul transferului, sau dacă societatea comercială trece în mâinile unui nou proprietar).⁵³ A existat un singur caz de suspendare a unei licențe emise de ANCEX, în 2002. În urma cercetărilor efectuate, licența a fost anulată.⁵⁴ Totuși, legislația nu prevede obligația ca licențele sau permisele să fie revocate. De asemenea, apar modificări ale condițiilor interne din țară sau ale destinației finale după decizia inițială de acordare a licenței. Este încălcat astfel unul dintre criteriile Codului UE (de exemplu, dacă izbucnește un conflict sau dacă apar situații de încălcare gravă a drepturilor omului). ANCEX susține că, deși acest lucru nu este menționat în mod specific în legislație, prevederile legale actuale îi permit ca în astfel de cazuri să revoce licențele sau permisele acordate. Cu toate acestea, pentru a clarifica situația, Guvernul ar trebui să ia în considerare posibilitatea modificării legislației, introducând obligația specifică pentru ANCEX de a revoca licențele/permisele acordate în cazul unor modificări ale condițiilor din țara de destinație finală.

Trebuie notat că, pe lângă regimul de control prezentat mai sus, MAI este responsabil cu autorizarea transferurilor de arme de uz civil, cum ar fi armele sportive, de vânătoare și cele folosite în scopuri de autoapărare.⁵⁵ Ca atare, înainte de a elibera o licență pentru transferuri de arme incluse pe Lista militară de control pentru uz civil, ANCEX verifică dacă importatorul/exportatorul deține o licență adecvată eliberată de MAI.⁵⁶ Importurile și exporturile de arme care nu sunt incluse pe Lista militară de control, cum ar fi armele de vânătoare sau sportive cu țeavă lisă,⁵⁷ nu sunt autorizate de către ANCEX potrivit sistemului național de control. Transferurile de astfel de arme sunt autorizate direct de către MAI.⁵⁸ În practică, MAI reglementează aproape exclusiv activități de import, nu de export. De exemplu, în 2005, MAI a autorizat importul a 15.000 de arme individuale de uz civil, în timp ce pentru export nu s-a acordat nici o autorizație.⁵⁹

⁵⁰ Președintele ANCEX este numit de către Primul Ministru la propunerea MAE (H.G. nr. 920/2005), în urma negocierilor între partidele politice. Potrivit legislației din România, toți secretarii și subsecretarii de stat, șefii și adjuncții agențiilor specializate sunt numiți în funcție printr-o Hotărâre a Primului Ministru, publicată în Monitorul Oficial. Comentariile Guvernului României asupra schiței de raport, ianuarie 2006.

⁵¹ Art. 13 (5), O.U.G. nr. 158/1999.

⁵² Art. 13 (6), O.U.G. nr. 158/1999.

⁵³ Art. 21 (k) și Art. 14, O.U.G. nr. 158/1999.

⁵⁴ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

⁵⁵ Corespondență oficială a Direcției Arme, Explosivi și Substanțe Toxice, MAI, 3 ianuarie 2007.

⁵⁶ Comentariile Guvernului României asupra schiței de raport, ianuarie 2007.

⁵⁷ A se vedea categoria ML1, H.G. nr. 844/2001.

⁵⁸ Interviuri telefonice cu Paul Pașnicu, Director, Divizia arme convenționale, ANCEX, 10 ianuarie 2007.

⁵⁹ Interviuri: Reprezentanți ai Direcției Arme, Explosivi și Substanțe Toxice, MAI, București, 26 octombrie 2006.

Procesul de licențiere a produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare

Înainte de aderarea României la UE la 1 ianuarie 2007, Legea nr. 387/2003 reglementa transferurile produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare. Ca și în cazul licențierii produselor militare, Legea nr. 387/2003 stabilea un sistem de licențiere în două etape, prin care persoanele fizice și juridice trebuie mai întâi să se înregistreze la ANCEX înainte să solicite o licență (de import, export sau intermediere), sau permis (de tranzit, transbordare și transferuri necomerciale) pentru transferuri individuale.⁶⁰ Pe lângă licențele individuale și globale, comercianții de produse cu dublă utilizare ar putea să solicite, de asemenea, o licență generală, care ar putea fi acordată tuturor importatorilor/exportatorilor pentru importul/exportul uneia sau a mai multor categorii de produse, către una sau mai multe țări determinate.

După aderarea României la UE, Regulamentul Consiliului European 1334/2000 a dobândit putere legală în România. În plus, Ordonanța de Urgență nr. 129/2006 actualizează legislația națională în conformitate cu obligațiile României stabilite de Regulamentul 1334/2000. Introducerea acestor două elemente de legislație are un număr de implicații importante pentru regimul de control al produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare din România. România nu mai licențiază transferuri către alte state membre UE pentru produsele cu dublă utilizare incluse în Anexa I a Regulamentului 1334/2000. Totuși, România va continua să licențieze transferuri intracomunitare de produse cu dublă utilizare cuprinse în Anexa IV la regulament. În plus, România este obligată să acorde licență pentru transferurile de produse cu dublă utilizare din Anexa I către statele membre UE dacă utilizatorul final este în afara UE. Pe lângă aceasta, România nu mai cere producătorilor, furnizorilor, comercianților și intermediarilor să se înregistreze la ANCEX înainte de a solicita o licență pentru fiecare transfer, deoarece acest lucru este considerat a fi incompatibil cu libera circulație a produselor cu dublă utilizare în cadrul pieței unice. Numai comercianții care doresc să transfere produsele sub o licență generală trebuie în prezent să se înregistreze mai întâi la ANCEX.

În conformitate cu noua lege, se pot elibera acum trei tipuri de licențe pentru transferurile de produse cu dublă utilizare incluse în Anexa I și Anexa IV la Regulamentul 1334/2000; licențe de export individuale, licențe de export globale și licențe de export generale naționale sau comunitare.⁶¹

Nu există restricții impuse persoanelor fizice sau juridice care solicită licență individuală de export. Totuși, pentru a solicita o licență globală, sau pentru a transfera produse sub o licență generală de export națională sau comunitară, comerciantul solicitant trebuie să poată demonstra o experiență de minimum trei ani în domeniul controlului exporturilor, ca și un regim de control intern operațional („program intern de conformitate”).⁶² Comerciantul trebuie, de asemenea, să dea o declarație în sensul că: utilizatorul final nu intenționează să utilizeze produsele pentru a încălca drepturile omului sau libertățile fundamentale; transferurile nu vor crea conflicte și nu vor submina stabilitatea regională; și țara de destinație nu susține și nu sprijină terorismul și crima organizată.⁶³ În plus, licențele globale pot fi eliberate numai dacă există o relație solidă între exportator și utilizatorul final.⁶⁴ În final, așa cum s-a menționat mai sus, cei care doresc să exporte produse cu dublă utilizare sub licențe generale de export trebuie mai întâi să se înregistreze la ANCEX.⁶⁵

⁶⁰ Spre deosebire de O.U.G. nr. 158/1999, Legea 387/2003 folosea termenul de 'licență' peste tot, deși distingea între licențe pentru tranzit/transbordare/operațiuni necomerciale și alte licențe. Pentru ușurința înțelegerii, prezentul raport va utiliza termenii de licență și permis pentru a indica această distincție.

⁶¹ Art. 9, O.U.G. nr. 129/2006. Aplicarea licențelor de export globale și a licențelor de export individuale este aceeași ca și în cazul licențelor individuale și licențelor globale 'individuale deschise' așa cum sunt definite mai sus, pentru transferurile produselor militare. Licențele generale, descrise mai sus, sunt acordate prin ordin al Președintelui ANCEX pentru situații determinate și sunt publicate în Partea 1 a Monitorului Oficial al României (Art. 13 (2), O.U.G. nr. 129/2006).

⁶² Art. 10 și Art. 12 (3), O.U.G. nr. 129/2006.

⁶³ Art. 10, O.U.G. nr. 129/2006.

⁶⁴ Art. 12, O.U.G. nr. 129/2006.

⁶⁵ Art. 13 (3), O.U.G. nr. 129/2006.

Pentru a exporta produse incluse în Anexa I și Anexa IV în afara UE, comercianții trebuie fie să primească o licență individuală de export sau o licență globală de export, fie să fie înregistrați sub o licență generală de export națională. În plus, comercianții pot fi înregistrați sub o licență generală de export comunitară pentru a transfera produse controlate în țările cuprinse în Anexa II la Regulamentul 1334/2000, cu excepția articolelor celor mai sensibile din Anexa IV. Comercianții nu trebuie să obțină o licență pentru transferurile intracomunitare de produse cuprinse în Anexa I la Regulamentul 1334/2000. Totuși, pentru a efectua transferuri intracomunitare de produse cuprinse în Anexa IV la Regulamentul 1334/2000, comercianții trebuie fie să solicite o licență de export individuală, sau una globală (pentru produsele din partea I sau partea II din Anexa IV), fie să fie înregistrați sub o licență de export generală națională (numai pentru produsele din partea I din Anexa IV).⁶⁶

ANCEX răspunde de verificarea valabilității cererilor și a declarațiilor/certificatelor anexate. Consiliul pentru aprobarea licențelor pentru operațiuni cu produse și tehnologii cu dublă utilizare este organul consultativ interministerial pentru licențierea transferurilor controlate.⁶⁷ În mod similar sistemului de control pentru produsele militare, Președintele ANCEX ia decizia finală pentru fiecare cerere de licență. Aceeași preocupare subliniată mai sus privind importanța Președintelui în timpul procesului de licențiere pentru produsele militare se aplică și la produsele și tehnologiile cu dublă utilizare. Totuși, nu este clar dacă Președintele ia decizii asupra cererilor de tranzit și transbordare a produselor cu dublă utilizare fără să recurgă la consiliul consultativ, deoarece aceste tipuri de transferuri nu sunt menționate în lege (vezi mai jos).

Se poate solicita un certificat internațional de import valabil pentru cererile de licență individuală de export, dar nu și pentru licențele globale și generale.⁶⁸ Deciziile privind cererile pentru toate tipurile de licențe trebuie luate într-o perioadă de 45 de zile.⁶⁹ Licențele de export individuale au valabilitate un an, deși perioada de valabilitate poate fi prelungită cu încă un an.⁷⁰ Licențele de export globale au valabilitate trei ani de la data acordării, cu posibilitate de prelungire de un an.⁷¹ Licențele de export generale au perioada de valabilitate până la revocare prin ordin al Președintelui ANCEX.⁷² Legislația actuală nu pare să pună restricții asupra numărului de livrări care pot fi făcute sub o licență globală sau individuală.

Ca și în cazul sistemului de control pentru produsele militare, ANCEX are dreptul discreționar de a revoca licențele pentru transferurile de produse cu dublă utilizare numai în caz de încălcare a legislației aferente, sau în cazul când există schimbări în condițiile de licență. Nu se face mențiune în legislație cu privire la revocarea licențelor în urma schimbării condițiilor din țara de utilizare finală.

Aria de cuprindere a licențelor de mai sus nu este clară, întrucât legislația actuală menționează doar că regimul național de control cuprinde exportul și 'orice altă operațiune de transfer', intermediere și asistență tehnică, fără să facă o referire directă la tranzit, transbordare și activități de transferuri necomerciale.⁷³ Ca atare, nu este clar modul în care sunt licențiate astfel de transferuri, dacă sunt licențiate. În plus, absența referirilor la tranzit și transbordare în legislație înseamnă că, spre deosebire de sistemul de control pentru produse militare, s-ar putea elibera licențe globale (și generale) pentru tranzitul și transbordarea produselor cu dublă utilizare.

În conformitate cu Regulamentul 1334/2000, comercianții de produse cu dublă utilizare sunt obligați să țină registre cu documente suficiente de identificare a cantității produselor

⁶⁶ Art. 14, O.U.G. nr. 129/2006.

⁶⁷ Art. 4 (4) Art. 31 și Art. 32, O.U.G. nr. 129/2006. Consiliul cuprinde reprezentanți din MAPN, MAI, MAE, Ministerul Integrării Europene, Autoritatea Națională a Vămirilor, MEC, Serviciul Român de Informații și Serviciul de Informații Externe și Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare.

⁶⁸ Art. 11 (4), O.U.G. nr. 129/2006.

⁶⁹ Art. 9 (5), Ord. Guv 129/2006.

⁷⁰ Art. 11 (2), O.U.G. nr. 129/2006.

⁷¹ Art. 12 (2), O.U.G. nr. 129/2006.

⁷² Art. 14 (2), O.U.G. nr. 129/2006.

⁷³ Art. 7 (a), O.U.G. nr. 129/2006.

exportate, numele și adresa exportatorului și a destinatarului, precum și utilizarea finală și utilizatorul final al produselor.⁷⁴ Aceste registre trebuie ținute pe o perioadă de cel puțin cinci ani.⁷⁵ Deținătorii de licențe globale de export și licențe generale comunitare de export trebuie, de asemenea, să raporteze în termen de 30 de zile de la sfârșitul fiecărui an calendaristic operațiunile de export efectuate sub aceste licențe.⁷⁶

Procesul de luare a deciziilor și Codul UE

ANCEX eliberează, în medie, peste 2.000 de licențe și permise în fiecare an.⁷⁷ La emiterea unei decizii de acordare a licenței pentru transferuri de produse militare, Consiliul interministerial și Președintele ANCEX, sau numai Președintele ANCEX în cazul cererilor pentru permise, trebuie să aibă în vedere următoarele:⁷⁸

- Orientările politicii externe a României;
- Interesele naționale economice și de securitate ale României;
- Principiile și criteriile Codului UE;
- Obligațiile care decurg din implementarea embargoului pe transferurile de arme impus printr-o rezoluție a Consiliului de Securitate ONU, o poziție comună sau o acțiune comună adoptată de Consiliul Uniunii Europene, o decizie OSCE, sau stabilită de statele membre NATO;
- Obiectivele neproliferării armelor de distrugere în masă, a dispozitivelor purtătoare de astfel de arme și a altor produse militare folosite în scop de destabilizare;
- Convențiile internaționale, tratatele și acordurile, mecanismele de neproliferare la care România este parte, și alte acțiuni internaționale asumate de România ca stat participant la neproliferarea internațională și regimurile de control al exporturilor; și
- Principiul cooperării cu statele care promovează politici de neproliferare similare cu ale României în acest domeniu.

Cererile de licență pentru produse militare sunt automat refuzate dacă statul destinatarului final este sub un embargo de arme impus de Consiliul de Securitate ONU, de o Poziție Comună sau o Acțiune Comună a Consiliului UE, sau o decizie a OSCE.⁷⁹ De asemenea, se afirmă că procesul de licențiere are în vedere 'cele mai bune practici în domeniu' și 'alte informații relevante cum ar fi comportamentul exportatorului, importatorului, transportatorului și utilizatorului final', deși legislația nu face referire la aceasta.⁸⁰ În ciuda asigurărilor că în practică toate deciziile de licențiere sunt luate pe bază de consens în consiliile interministeriale relevante, nu este clar modul în care sunt soluționate diferențele de opinie în cadrul consiliilor, și, pe cale de consecință, nu este clar câtă importanță se acordă considerentelor menționate mai sus.

Conform ANCEX, la eliberarea unei licențe globale pentru produse militare se au în vedere și următoarele: gradul de risc al produselor ce urmează a fi comercializate și istoricul comerțului.⁸¹ După cum s-a menționat mai sus, aceste stipulații nu sunt incluse în legislația națională și nu pot fi, în concluzie, avute în vedere în timpul procesului de luare a deciziei și nu constituie un ghid adecvat pentru acordarea unor licențe globale mai degrabă decât a unor licențe individuale. Utilizarea licențelor globale trece printr-un proces pilot și prima licență globală pentru import a fost acordată unei companii românești la începutul lunii octombrie 2006 pentru reparații la aeronavele C-130 Hercules ale MApN din România.⁸² Până în prezent nu s-a eliberat nicio licență globală pentru exporturi de produse militare.

⁷⁴ Art. 16, Regulamentul 1334/2000.

⁷⁵ Art. 30, O.U.G. nr. 129/2006.

⁷⁶ Art. 12 (4) și Art. 14 (4), O.U.G. nr. 129/2006.

⁷⁷ Comentariile Guvernului României asupra proiectului de raport, ianuarie 2007

⁷⁸ Art. 8, O.U.G. nr. 158/1999: 'Regimul controlului importurilor și al exporturilor trebuie realizat în conformitate cu...'

⁷⁹ Art. 28 (1), O.U.G. nr. 158/1999.

⁸⁰ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

⁸¹ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

⁸² Comentariile Guvernului României asupra proiectului de raport, ianuarie 2007.

ANCEX susține că procesul de licențiere a produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare este mai riguros în România decât în majoritatea statelor membre UE. Aceasta pentru că, susține ANCEX, se aplică Codul UE la toate transferurile propuse de produse și tehnologii cu dublă utilizare, nu numai acelor destinate forțelor armate sau forțelor interne de securitate din țara de destinație.⁸³ Deși se poate ca lucrurile să stea așa în practică, nici Legea nr. 387/2003, nici O.U.G. nr. 129/2006 nu fac referire directă la aplicarea Codului UE în nici unul din cazuri. Într-adevăr, O.U.G. nr. 129/2006 nu include nici un criteriu de folosit în timpul deciziilor de licențiere. Articolul 8 al Regulamentului 1334/2000 face mențiune expresă ca statele membre să aibă în vedere 'politica națională externă și de securitate, inclusiv articolele acoperite de Codul de Conduită al Uniunii Europene privind exporturile de arme' în timpul procesului de licențiere. Cu toate acestea, ar fi mai bine ca legislația din România să includă o interpretare a Prevederii Operative nr. 6 din Codul UE, care subliniază când trebuie avut în vedere Codul UE în procesul de luare a deciziilor privind transferurile de produse cu dublă utilizare. O astfel de interpretare ar afirma cu claritate aplicabilitatea Codului UE nu numai în cazul transferurilor directe de produse și tehnologii cu dublă utilizare către serviciile militare și de securitate, ci și în cazul transferului acestora către producători și furnizori de produse utilizate de serviciile militare și de securitate internă.

Implementarea normelor și standardelor UE ar fi trebuit să fie asistată de o cooperare mai strânsă cu statele membre UE încă din iunie 2005, când România a devenit 'observator activ' la UE, căpătând astfel acces la baza de date a notificărilor de respingere COREU, precum și un fotoliu în COARM și în Grupul de Lucru pentru produsele cu dublă utilizare. Acest lucru ar fi trebuit să ajute oficialii români să interpreteze criteriile Codului UE într-o manieră similară cu celelalte state UE și să se asigure că România nu „subminează” fără să vrea celelalte state UE. De la 1 ianuarie 2007, România, ca membru UE cu drepturi depline, are acces integral la mecanismele de schimb de informații ale UE. Într-adevăr, conform MAE, cunoașterea Codului UE s-a îmbunătățit substanțial printre oficialii importanți din agenții odată cu începutul anului 2005, și acum este la un nivel bun.⁸⁴ Drept rezultat, se crede că fiecare cerere de transfer de arme și produse și tehnologii militare cu dublă utilizare (ADGT) este adecvat soluționată de fiecare agenție care participă la cele două consilii consultative conform celor opt criterii stipulate în Codul UE. În timpul sesiunilor consiliilor, agențiile participante discută apoi obiectivele lor (dacă există) la fiecare transfer potențial, cu referire specifică la unul sau mai multe criterii din Codul UE.

Conform ANCEX, se apelează la schimbul de informații COARM înaintea fiecărei decizii de licențiere pentru produsele militare.⁸⁵ De la începutul participării sale în COARM, România a autorizat numai o singură dată un export similar cu unul refuzat anterior de un stat membru UE⁸⁶, în timp ce în 2006 România a refuzat mai mult de cinci cereri de licență pe baza Codului UE și în urma informațiilor primite cu privire la refuzurile formulate de state membre UE pentru transferuri similare.⁸⁷ În general, conformarea la Codul UE în timpul procesului de licențiere a rezultat într-un refuz al unui export în 2005 și opt exporturi în 2006.⁸⁸ Se spune, de exemplu, că România a refuzat mai multe cereri de export de produse militare către Eritreea în această perioadă pe baza faptului că exporturile propuse ar încălca criteriile 3 și 4 din Codul UE. În mod similar, un export propus de muniții către Irak a fost refuzat pentru încălcarea criteriului 7.

⁸³ Interviu Paul Pașnicu. Prevederea Operativă nr. 6 a Codului UE afirmă că criteriile Codului se aplică numai produselor cu dublă utilizare specificate în lista de control a produselor cu dublă utilizare 'acolo unde există motive de a crede că distribuitorul final al acestor produse vor fi forțele armate sau forțele interne de securitate în țara de destinație'.

⁸⁴ *Op cit*, interviu: Dan Neculaescu.

⁸⁵ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

⁸⁶ *Op cit*, interviu: Dan Neculaescu. În această situație țara în cauză a fost abordată pentru informații suplimentare privind refuzul licenței. Nu s-a oferit nici un răspuns și nu s-a făcut nici o obiecție la licențierea de către România a unui transfer similar. Conform MAE, aceasta se datorează faptului că situația în țara de destinație s-a schimbat substanțial de la refuzul inițial, și la momentul deciziei României de a acorda licența de export, toate cele opt criterii ale Codului au fost îndeplinite.

⁸⁷ Comentariile Guvernului României asupra proiectului de raport, ianuarie 2006.

⁸⁸ Comentariile Guvernului României asupra proiectului de raport, ianuarie 2007.

Unii oficiali au avut sentimentul că aplicarea Codului UE la evaluarea cererilor de licență este îngreunată de faptul că acesta nu este suficient de clar în unele zone care permit interpretări diferite de către statele membre UE.⁸⁹ O deosebită dificultate în implementare există la criteriul 8, care se referă la impactul achizițiilor de arme asupra dezvoltării durabile a țării de destinație.⁹⁰

Din nefericire, echipa de cercetare nu a putut să coroboreze datele de la surse independente privind utilizarea Codului UE în timpul procesului de licențiere în 2005 și 2006. La aceasta se adaugă absența de informații privind transferurile de arme și produse și tehnologii cu dublă utilizare începând cu sfârșitul anului 2004, și în consecință este neclar dacă angajamentul retoric al României de respectare a Codului UE s-a reflectat în practica procesului de licențiere în această perioadă.

6 Excepții

Regimul de licențiere se aplică tuturor persoanelor fizice și juridice care doresc să transfere arme și produse cu dublă utilizare către, de la și prin teritoriul vamal românesc, precum și persoanelor fizice și juridice din România care doresc să se angajeze în intermedieri în afara teritoriului țării. Cu toate acestea, importul, exportul, tranzitul, sau transbordarea produselor militare pentru utilizare în timpul participării României la misiuni militare în străinătate, sau pentru structurile militare ale altor state membre NATO, sunt exceptate de la sistemul național de control al transferurilor. Deși aceasta este o excepție importantă, implicația sa precisă nu este clară, deoarece legea nu specifică ce constituie o 'structură militară'.⁹¹ Cu toate acestea, conform standardelor UE, toate transferurile de produse militare trebuie să fie licențiate în același mod, indiferent de destinatar. Ca atare, Guvernul ar trebui să aibă în vedere eliminarea acestei excepții.

În plus, tranzitul, transbordarea și transferurile necomerciale de produse militare nu suferă un proces de licențiere la fel de riguros ca alte tipuri de transferuri, întrucât decizia de acordare a permisului relevant poate fi luată direct de Președintele ANCEX fără să recurgă la consiliile consultative. Deși ANCEX ar putea să evalueze fiecare cerere pentru astfel de transferuri conform aceluiași criterii ca și pentru alte tipuri de licențe, abilitatea sa de a lua decizii informate în aceste cazuri poate fi diminuată de lipsa de consultare interministerială. În plus, așa cum s-a menționat mai sus, faptul că Președintele ANCEX este numit direct de Primul Ministru, ar putea permite cabinetului Primului Ministru să influențeze în mod necorespunzător procesul de luare a deciziei pentru tranzituri, transbordări și transferuri necomerciale. Ar fi mai bine să se solicite ca deciziile de acordare atât a licențelor, cât și a permiselor să fie făcute pe bază de consens în cadrul celor două consilii interministeriale. Nu este clar dacă această excepție se aplică de asemenea și tranzitului și transbordării produselor cu dublă utilizare, așa cum s-a făcut înainte de 1 ianuarie 2007, deoarece aceste tipuri de transferuri nu sunt cuprinse în O.U.G. nr. 129/2006.

Conform ANCEX, consiliul interministerial relevant nu este implicat în licențierea tranzitelor și transbordărilor de produse militare din motive administrative, deoarece deciziile de eliberare a unui permis de tranzit sau de transbordare trebuie luate în termen de cinci zile de la primirea cererii, cu posibilitatea unei prelungiri de două zile. Se susține că aceasta nu permite suficient timp de consultare cu consiliile interministeriale.⁹² Această motivație nu se aplică în cazul produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare, deoarece deciziile privind cererile de licență trebuie luate în termen de 45 de zile. Guvernul României ar trebui să ia în considerare revizuirea legislației actuale, astfel încât toate tipurile de transferuri de produse controlate să primească licență în același mod. O posibilitate de a face acest lucru ar fi să se ceară firmelor care doresc să transfere produse militare pe teritoriul României să informeze ANCEX cu cel puțin o lună înainte de tranzitul/transbordarea propus(ă), acordând astfel timpul necesar pentru consultare interministerială.

⁸⁹ *Op cit*, interviu: Dan Neculaescu.

⁹⁰ *Op cit*, interviu: Dan Neculaescu.

⁹¹ Art. 1 (2), O.U.G. nr. 158/1999.

⁹² Comentariile Guvernului României asupra proiectului de raport, ianuarie 2007.

Echipa de cercetare nu a luat la cunoștință de vreo altă situație în care se aplică excepții de acordare a licenței.

7 Intermedierea

Legislația din România conține prevederi de control al intermedierei, atât pentru arme cât și pentru produse și tehnologii cu dublă utilizare. Orice cetățean român, sau orice firmă înregistrată în România care se angajează în activități de intermediere de produse militare, inclusiv acelea care sunt efectuate fără ca armele și produsele cu dublă utilizare să atingă solul României, trebuie mai întâi să se înregistreze la ANCEX și apoi să solicite licență pentru fiecare transfer individual.⁹³ În timp ce acest sistem în două etape era aplicat și anterior conform Legii nr. 387/2003 transferurilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare, în urma aderării la UE și alinierii la normele UE, societățile de intermediere nu mai trebuie să se înregistreze înainte de a putea solicita licențe.⁹⁴ Ca și la transferurile directe, cererile de licență pentru intermedierea produselor militare se vor evalua în conformitate cu cele opt criterii ale Codului UE numai dacă există motive să se creadă că utilizatorul final este format din serviciile militare sau de securitate internă. Cetățenii străini sau firmele înregistrate în străinătate care doresc să intermedieze arme și produse și tehnologii cu dublă utilizare din România către destinații din străinătate, cu excepția transferurilor intracomunitare de produse cu dublă utilizare cuprinse în Anexa I la Regulamentul 1334/2000, trebuie să solicite și să primească o licență română de export pentru fiecare tranzacție. În plus, ANCEX afirmă că solicită tuturor cetățenilor și firmelor străine să fie înregistrați pentru activități de intermediere de către autoritățile de licențiere naționale competente, după caz,⁹⁵ deși această cerință nu este specificată în legislație.

Trebuie să observăm că definiția intermedierei era diferită în O.U.G. nr. 158/1999 și Legea nr. 387/2003. În urma intrării în vigoare a O.U.G. nr. 129/2006, definiția standard a activităților de intermediere cuprinde acele activități care implică negocierea sau organizarea de tranzacții incluzând produse militare, sau achiziționarea, vânzarea sau aranjamente de transfer.⁹⁶

Conform oficialilor români, actualele prevederi legale care acoperă intermedierea sunt greu de aplicat, deoarece cetățenii români și firmele înregistrate în România pot efectua cu ușurință operațiuni de intermediere când se situează în afara teritoriului vamal al României, fără știința guvernului român.⁹⁷ Libertatea de mișcare a majorității produselor cu dublă utilizare în cadrul zonei economice a UE pune o problemă suplimentară pentru controlul intermedierei produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare.⁹⁸ Capacitatea guvernului de a aplica legislația în această zonă, depinde, deci, de schimbul de informații cu guvernele străine.⁹⁹ Drept urmare, a fost declanșată o singură urmărire penală împotriva activității de intermediere ilegală de către un intermediar român.¹⁰⁰

8 Tranzitul și transbordarea

Conform ANCEX, există puține tranzite și transbordări de arme și produse cu dublă utilizare pe teritoriul vamal român, deoarece Constanța, principalul port românesc, nu este un centru major de tranzit/transbordare.¹⁰¹ Cu toate acestea, sistemul național de control al transferurilor din România reglementează aceste tipuri de transferuri de produse militare conform aceluiași criterii ca și celelalte tipuri de transferuri. În plus, numai firmelor românești li se permite să efectueze tranzite și transbordări de produse militare pe teritoriul vamal român

⁹³ Art. 1 (c), Art. 3(3), Art. 5 (e) și Art. 10, O.U.G. nr. 158/1999; Art. 2, Art. 8 și Art. 10, Legea nr. 387/2003.

⁹⁴ Art. 2, Art. 8 și Art. 10, Legea nr. 387/2003.

⁹⁵ Comentariile Guvernului României asupra proiectului de raport, ianuarie 2007.

⁹⁶ Art. 5, O.U.G. nr. 158/1999; Art. 3 (h), O.U.G. nr. 129/2006.

⁹⁷ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

⁹⁸ Interviuri telefonice cu Paul Pașnicu, Director, Divizia de arme convenționale, ANCEX, 10 ianuarie 2007.

⁹⁹ Interviuri: Reprezentantul Direcției de combatere a criminalității transfrontaliere, București, 25 octombrie 2006.

¹⁰⁰ Cu această ocazie un intermediar licențiat a cerut o prelungire a autorizației de intermediere, dar a transferat produse controlate cu șapte zile înainte ca autorizația să fie eliberată.

¹⁰¹ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

și fiecare transport trebuie păzit de Jandarmerie și poate fi efectuat numai prin punctele vamale indicate în permis.¹⁰² Cu toate acestea, un potențial punct slab al sistemului de eliberare a permiselor de tranzit/transbordare pentru produse militare este că nu este nevoie să se consulte consiliul interministerial consultativ competent înainte ca ANCEX să elibereze permisul. Așa cum s-a menționat mai sus, lipsa oportunității consultării interministeriale poate submina procesul de luare a deciziilor în aceste cazuri. În plus, controalele acestor tipuri de transferuri pot fi subminate de absența unei definiții a tranzitului și a transbordării în legislația aplicabilă. Poate că cel mai important lucru este că nu există stipulări specifice în Ordonanța de urgență nr. 129/2006 pentru tranzitul și transbordarea produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare. Ca atare, nu este clar dacă aceste tipuri de transferuri sunt acoperite de actuala legislație.

9 Liste de control

Sistemul de control al transferurilor din România se aplică tuturor produselor militare incluse în *Lista de arme, muniții și alte produse militare supuse regimului de control al importurilor și exporturilor* (Hotărârea de guvern nr. 844) din 2001. Listele de control pentru produse militare din România se bazează pe Aranjamentul de la Wassenaar (AW), *Lista de produse și tehnologii cu dublă utilizare* și *Lista militară comună a Uniunii Europene (echipamente acoperite de Codul UE)*.¹⁰³ Lista militară română nu a fost revizuită pentru a reflecta ultima versiune a Listei militare comune din 13 martie 2006 (66/01). Cu toate acestea, la începutul lui 2007, ANCEX a pregătit un proiect de hotărâre de guvern pentru actualizarea Listei militare, astfel încât aceasta să includă modificările la Lista militară comună UE.¹⁰⁴

Anterior aderării României la UE, lista de control pentru produsele și tehnologiile cu dublă utilizare a fost oferită de 'Lista de produse și tehnologii cu dublă utilizare', detaliată în Anexa 1 la Hotărârea de Guvern nr. 983 (2005) *Privind aprobarea Listei de produse și tehnologii cu dublă utilizare ce urmează a fi reglementate de regimul de control pentru importuri și exporturi*. După aderarea la UE, produsele și tehnologiile cu dublă utilizare controlate sunt cuprinse în Anexa I și Anexa IV la Regulamentul 1334/2000.¹⁰⁵

În prezent, Guvernul aprobă schimbări în listele de control românești la recomandarea ANCEX (MAE), MEC, MapN, și a Ministerului Justiției,¹⁰⁶ deși proiectul de legislație ar asigura că schimbările la listele UE și AW devin automat literă de lege.¹⁰⁷

10 Controlul utilizării finale și certificarea

România a stabilit un număr de mecanisme de control al utilizării finale în cazul transferurilor de produse militare și tehnologii cu dublă utilizare (ADGT) din teritoriul său. Prin introducerea acestor mecanisme, Guvernul României face mai mult decât majoritatea altor state în ceea ce privește controlul utilizării finale a produselor transferate și trebuie lăudat pentru aceasta. La nivel internațional, România a fost, de asemenea, implicată în încercări de îmbunătățire a certificării utilizării finale prin rolul său de președinte al Grupului de lucru AW pe probleme de Documentație de Control a Exporturilor, care la momentul redactării prezentului raport era în curs de elaborare a unui certificat standard de utilizare finală ce urma să fie folosit în acele cazuri în care țara importatoare nu posedă un sistem de control național bine dezvoltat.¹⁰⁸

Pentru a fi autorizat să execute transferuri individuale de produse militare (export, tranzit și transbordare), exportatorul/intermediarul trebuie să declare la ANCEX destinația produselor de

¹⁰² *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu; Art. 16. O.U.G. nr. 158/1999.

¹⁰³ Disponibilă la, <[http://www.wassenaar.org/controllists/WALIST%20\(05\)%201%20Corr.pdf](http://www.wassenaar.org/controllists/WALIST%20(05)%201%20Corr.pdf)>; <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/c_066/c_06620060317en00010028.pdf>, accesată la 2 decembrie 2006.

¹⁰⁴ Comentariile Guvernului României asupra proiectului de raport, ianuarie 2007.

¹⁰⁵ Art. 5, O.U.G. nr. 129/2006.

¹⁰⁶ Art. 22(r), O.U.G. nr. 158/1999.

¹⁰⁷ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

¹⁰⁸ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu, Director.

export, și totodată beneficiarul și utilizatorul final.¹⁰⁹ În plus, exportatorul/intermediarul este obligat să obțină de la partenerul său extern un certificat internațional de import, sau un document relevant (cum ar fi un certificat de utilizator final), eliberat sau certificat de autoritatea corespunzătoare din țara importatorului.¹¹⁰ Prin acest document importatorul trebuie să se angajeze să respecte utilizarea finală declarată și destinația produselor și să nu reexporte aceste produse fără o aprobare scrisă prealabilă din partea Guvernului României.

Pentru exporturile necomerciale de produse militare nu este necesar un certificat internațional de export. În schimb, solicitantul trebuie să obțină de la partenerul străin documente care „garantează că produsele transferate nu vor fi utilizate pentru scopuri care să prejudicieze obligațiile sau angajamentele internaționale ale României”.¹¹¹ Această cerință în sine nu este suficient de explicită. În schimb, documentele ar trebui să conțină prevederea ca produsele să poate fi utilizate numai pentru scopul convenit în permis.

Pentru transferurile de produse și tehnologii cu dublă utilizare autorizate printr-o licență individuală de export, exportatorul este obligat să declare destinația și utilizatorul final, și i se poate solicita de către ANCEX să obțină un certificat internațional de import de la partenerul său extern.¹¹² După aderarea României la UE, aceste măsuri de control nu se mai aplică pentru licențele globale și generale. În schimb, comerciantul trebuie doar să informeze ANCEX anual cu privire la transferul efectuat sub aceste licențe.

ANCEX susține că verifică riguros valabilitatea certificatelor internaționale de import, sau a documentelor corespunzătoare, prin ambasadele României, sau ambasadele țărilor partenere, unde este cazul.¹¹³ Se susține că, drept urmare, licențele au fost refuzate în mai multe ocazii, după ce s-au descoperit inadvertențe în certificatul de utilizator final. Din nefericire, echipa de cercetare nu a putut să stabilească, din surse independente, capacitatea ambasadelor României de a verifica valabilitatea unor astfel de documente, sau a nivelului de cooperare cu țările partenere. Ca atare, nu este clar cât de frecvent sunt utilizate astfel de mecanisme, sau dacă ele furnizează mijloace suficiente de verificare a validității utilizatorilor finali și a utilizării finale.

În cazul tuturor transferurilor de produse militare și al transferurilor de produse cu dublă utilizare efectuate sub o licență individuală de export, exportatorul/intermediarul este în consecință obligat să obțină de la partenerul său extern un certificat de control al livrării, eliberat sau autorizat de autoritatea competentă din țara importatorului, care să confirme că produsele exportate au ajuns la destinatarii inițiali în conformitate cu cererea de licență și cu certificatul internațional de import (sau un document echivalent).¹¹⁴ Copia originală a acestui document trebuie să fie înaintată la ANCEX în termen de patru luni de la livrare. Trebuie menționat că, în urma aderării României la UE, această stipulare nu se mai aplică pentru transferurile de produse cu dublă utilizare efectuate sub licențe globale și generale (vezi mențiunea de mai sus).

Deși cerința ca exportatorul/intermediarul să furnizeze un certificat de control al livrării este un mecanism de control pozitiv, acesta nu reușește decât să verifice că nu a avut loc o deviere atunci când țara destinatară care eliberează certificatul de control al livrării nu este parte la vreo modificare frauduloasă a destinației produselor transferate. Sunt necesare mecanisme suplimentare de control post-livrare și de monitorizare a utilizării finale, în acele cazuri în care destinatarul înaintează un certificat fals de control al livrării, sau în mod conștient deviază produsele comercializate (așa cum a fost cazul armelor reexportate din Togo și Burkina Faso către UNITA în perioada 1996-1999. A se vedea mai sus).

¹⁰⁹ Art. 13 (3), O.U.G. nr. 158/1999.

¹¹⁰ Art. 17, O.U.G. nr. 158/1999.

¹¹¹ Art. 19, O.U.G. nr. 158/1999.

¹¹² Art. 11 (3/4) O.U.G. nr. 129/2006.

¹¹³ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

¹¹⁴ Art. 17, O.U.G. nr. 158/1999; Art. 11 (5), O.U.G. nr. 129/2006.

11 Capacitatea administrativă

ANCEX are resurse destul de bune în comparație cu alte agenții naționale de control al transferurilor din regiune, cu un personal de 45 de angajați, inclusiv Președintele și organul executiv. ANCEX este formată din trei divizii: Divizia de Arme Convenționale; Divizia de Produse cu Dublă Utilizare; și Resurse Umane. Capacitatea de resurse umane și fizice a agenției a fost sporită prin asistența donatorilor străini încă de la începutul anilor 1990. Aceasta a inclus furnizarea de hardware și software, cum ar fi sistemul computerizat Tracker de control al exporturilor, donat de guvernele S.U.A. și Olandei.¹¹⁵ În plus, sistemul de control național a beneficiat de cursuri de instruire privind recunoașterea produselor cu dublă utilizare și contracararea proliferării, ca și de consultații bilaterale cu (printre alții) Regatul Unit, Japonia, Norvegia, Germania, Franța, Polonia și Bulgaria.

Expertiza guvernului și dorința de a implementa cele mai bune standarde internaționale în ceea ce privește controlul transferurilor, și în mod special Codul UE, s-a îmbunătățit din anul 2001. La această dată președintele de atunci al ANCEX (ANCESIAC la momentul respectiv) s-a referit la problemele puse de „abordarea conservatoare a unor experți de rang înalt din România, 'membrii fondatori' ai comunității de control al exporturilor din România”.¹¹⁶ Acei oficiali guvernamentali intervievați în timpul cercetării pentru prezentul raport păreau nu numai să aibă o cunoaștere solidă a Codului UE și a cerințelor celor opt criterii ale Codului, ci și o înțelegere a importanței și utilității acestuia. Oficialii MAE au explicat acest nivel de cunoștințe și o schimbare a atitudinii față de controlul transferurilor de arme pe baza unui proces gradual de familiarizare avându-și originea în discuțiile asupra deciziilor de licențiere din sesiunile celor două consilii consultative descrise mai sus.¹¹⁷ MAE pare să fie motorul principal în promovarea conceptelor și standardelor UE de control al transferurilor, în cadrul Guvernului României. Cu toate acestea, deși există înțelegerea tehnică a standardelor UE și capacitatea administrativă de a le implementa, așa cum s-a menționat mai sus, este imposibil să judecăm dacă există consecvență în aplicarea Codului UE în toate deciziile de licențiere, datorită absenței informațiilor publice referitoare la licențele eliberate de la sfârșitul anului 2004. (a se vedea mai jos). Capacitatea administrativă privind verificarea utilizatorului final este discutată mai sus în secțiunea 10. Capacitatea privind aplicarea legii este discutată în secțiunea 16.

12 Relațiile/procese inter-agenții

Cele două consilii consultative reprezintă principalele mecanisme pentru organismele guvernamentale de a schimba informații asupra sistemului național de control al transferurilor de arme și produse cu dublă utilizare (ADGT), cererile și deciziile de licențiere, transferurile efectuate și aplicarea legii. Consiliile cuprind reprezentanți ai ANCEX, MAE, MEC, MAPN, MAI, Autoritatea Națională a Vămirilor, precum și ai Serviciilor de informații interne și externe.¹¹⁸ După cum s-a menționat mai sus, România a primit de asemenea sistemul Tracker pentru facilitarea schimbului de informații în timpul procesului de licențiere, deși sistemul nu era funcțional la sfârșitul anului 2006.¹¹⁹ Nici unul dintre reprezentanții intervievați nu a semnalat vreo problemă referitoare la cooperarea și schimbul de informații inter-agenții. Cu toate acestea, așa cum s-a menționat anterior, echipa de cercetare nu a putut să-și formeze o opinie

¹¹⁵ Tracker este un sistem automat al guvernului SUA pentru procesarea cererilor de licență pentru transferul de arme. Acționează ca o locație centrală pentru introducerea de date, procesarea, urmărirea, revizia și luarea deciziei în cazul cererilor de licență. Pentru mai multe informații, a se vedea <<http://www.trackernet.org>>, accesat la 28 octombrie 2006.

¹¹⁶ Dna Nineta Bărbulescu, Președinte ANCESIAC; Prefața la *Raportul asupra Controalelor Exporturilor de Arme 2000-2001*, <http://www.ancex.ro/raport_arme/arms_rep.pdf>, accesat la 20 noiembrie 2006.

¹¹⁷ *Op cit*, interviu: Dan Neculaescu. Conform Dlui Neculaescu, la primele ședințe ale consiliului după alinierea la Codul UE, nici unul dintre oficialii participanți nu a înțeles criteriile Codului. Ca urmare, de fiecare dată când MAE a obiectat la un anumit transfer, pe baza Codului UE, a trebuit să explice criteriile pe care se baza obiecțiunea și relevanța pentru cazul în speță.

¹¹⁸ Art. 23 (1), O.U.G. nr. 158/1999; Art. 28, O.U.G. nr. 129/2006. Consiliul pentru aprobarea licențelor pentru operațiuni cu produse și tehnologii cu dublă utilizare include și reprezentanți din Ministerul Integrării Europene și Comisia Națională pentru Controlul Activităților Nucleare.

¹¹⁹ Deși programele software/hardware pentru Tracker au fost furnizate ANCEX și altor ministere relevante, sistemul nu a fost complet operațional la sfârșitul lui 2006, deoarece nu s-au introdus link-urile de siguranță pentru a permite schimbul de informații între diferitele ministere.

independentă asupra modului în care funcționează în practică relațiile și procesele inter-agenții. Relațiile și procesele inter-agenții de aplicare a legii sunt discutate în secțiunea 16.

13 Transparență și raportare

Transparența asigurată de Guvernul României cu privire la deciziile sale asupra transferurilor de ADGT și a acordării de licențe a fost inegală în trecut. Din martie 2001, ANCEX publică pe propriul site Internet informații despre sistemul de control românesc.¹²⁰ Site-ul conține detalii despre legislația care orientează sistemul național, despre mecanismele și procedurile de control, despre obligațiile și angajamentele internaționale ale României, precum și despre ANCEX ca organizație. Statul român a publicat de asemenea rapoarte naționale pe anii 2000-2002,¹²¹ care detaliază politica sa privind transferurile și furnizează informații neagregate privind licențele și autorizațiile eliberate pentru crearea și livrarea de produse militare. Într-adevăr, aceste rapoarte nu conțin descrieri detaliate ale tipurilor și cantităților de produse militare autorizate și exportate sau ale utilizatorilor finali,¹²² și nu oferă informații despre transferurile de produse și tehnologii cu dublă utilizare. Cu toate acestea, elaborarea acestor rapoarte reprezintă un pas important pe calea creșterii transparenței, atât în interiorul regimului de control al transferurilor, cât și în supravegherea externă a acestui regim. Guvernul român a stabilit prin aceasta un precedent semnificativ, fiind primul guvern din Europa de Sud-Est care a publicat un astfel de raport. Totuși, nu au fost încă publicate rapoarte pentru anii următori. În consecință, nepublicarea de rapoarte suplimentare reprezintă o oportunitate pierdută de guvernul român în direcția asigurării unei bune transparențe și supravegheri publice în acest domeniu.

În plus, transparența privind transferurile de ADGT asigurată prin surse de acces public a fost slabă. De exemplu, transferurile nu au fost declarate în mod regulat către baza de date ONU a statisticii comerțului de mărfuri (UN COMTRADE). Acest lucru este demonstrat de faptul că România nu a raportat nici un export de SALW în 2005, în timp ce Austria, Finlanda, Franța, Germania, Italia, Norvegia, Arabia Saudită, Spania, Elveția și SUA au raportat fiecare importuri de SALW din România pentru aceeași perioadă.¹²³ Mai mult, România nu a raportat nici un import de SALW din 1996, în timp ce alte țări au raportat exporturi de SALW către România pentru aproape fiecare an după 1996.

Atât Ministerul Afacerilor Externe român, cât și organismul reglementativ național ANCEX au recunoscut că neîntocmirea de rapoarte regulate privind deciziile asupra transferurilor și a deciziilor privind acordarea de licențe a contribuit la diminuarea credibilității României ca exportator transparent și responsabil.¹²⁴ Prin urmare, ANCEX a afirmat intenția sa de a elabora rapoarte retrospective asupra produselor militare pentru anii 2003, 2004 și 2005, precum și rapoarte anuale prompte și regulate pentru 2006 și anii următori. În plus, ANCEX s-a angajat să elaboreze rapoarte trimestriale, primul urmând să cuprindă perioada ianuarie-martie 2006. Aceste rapoarte vor fi împărțite în două capitole.¹²⁵ Primul capitol va oferi informații cu privire la fiecare țară de destinație, și anume:

- numărul de licențe eliberate pentru produse militare;
- tipul de produse autorizate (corespunzător categoriilor din Lista militară română);
- valoarea produselor exportate;
- numărul de respingeri eliberate;

¹²⁰ <www.ancex.ro>

¹²¹ ANCEX, *Report on Arms Export Controls 2000–2001 (Raport asupra controlului de exporturi de arme 2000-2001)*, septembrie 2002; *Op cit*, *Romanian Report on Arms Export Controls 2002 (Raportul României asupra controlului de exporturi de arme 2002)*.

¹²² Comentarii realizate de Saferworld asupra primului raport anual 2000-2001 cu privire la exporturile de arme al Agenției Naționale de Control al Exporturilor din România (ANCEX, fostă ANCESIAC), octombrie 2003

¹²³ Informații despre transferuri SALW disponibile în baza de date NISAT, la <<http://www.nisat.org/>>, accesat la 20 decembrie 2006.

¹²⁴ *Op cit*, interviuri: Dan Neculaescu; Paul Pașnicu.

¹²⁵ Informații preliminare privind rapoartele asupra exporturilor naționale de arme pe 2003, 2004 și 2005, precum și raportul trimestrial pentru perioada ianuarie-martie 2006.

- criteriile pentru respingere din Codul UE; și
- o descriere a produselor militare exportate.

Al doilea capitol va conține o matrice a valorii financiare a exporturilor de produse, după categoria de export și după destinație. Este semnificativ faptul că aceste rapoarte vor furniza de asemenea informații despre licențele pentru intermediari și transferurile efectuate de aceștia. Caseta 1 de mai jos ilustrează formatul de raportare a acestor informații.

Caseta 1: Formatul de raportare

Capitolul 1: Exporturi de arme românești, după destinație

ȚARA DE DESTINAȚIE (de ex. AFGANISTAN)			
a	Categoria de licență (de ex. ML 1)	Categoria de licență (de ex. ML 2)	TOTAL
b	Număr de licențe	Număr de licențe	Total licențe eliberate
c	Valoare exporturi	Valoare exporturi	Total valoare exporturi
d	Număr de respingeri	Număr de respingeri	Total respingeri
e	Criterii pentru respingere (de ex. Criteriul 1)	Criterii pentru respingere (de ex. Criteriul 2)	-

Produse militare exportate: Descrierea produselor exportate

Capitolul 2: Sumar exporturi de arme, după destinație

ȚARA DE DESTINAȚIE FINALĂ	Categoria de produse militare furnizate de lista de armamente, muniții și alte produse militare, anexă la H.G. nr. 844/2001			TOTAL [USD]
	M L1	ML2	Etc.	
de ex. AFGANISTAN	Valoare exporturi	Valoare exporturi	-	Valoare totală
de ex. ALGERIA	Valoare exporturi	Valoare exporturi	-	Valoare totală
de ex. AUSTRALIA	Valoare exporturi	Valoare exporturi	-	Valoare totală
TOTAL	Valoare totală	Valoare totală	-	Valoare totală

Se preconizează că rapoartele retrospective vor fi accesibile pe site-ul ANCEX în prima parte a anului 2007, cu promisiunea ca rapoartele anuale și trimestriale pentru 2006 și anii următori să fie publicate la timp.¹²⁶ Dacă aceste rapoarte vor descrie cuprinzător toate transferurile de produse militare și vor fi publicate în mod regulat, ele vor reprezenta o îmbunătățire semnificativă față de rapoartele publicate pentru perioada 2000-2002. Rămâne însă de văzut dacă România este într-adevăr capabilă să producă rapoarte regulate. ANCEX s-a angajat și în trecut să producă rapoarte regulate, dar nu a reușit, invocând probleme administrative și slaba capacitate.¹²⁷ Din păcate, publicarea rapoartelor pe 2003-2005 va fi prea târzie pentru a permite o analiză sau o supraveghere independentă a transferurilor autorizate în această perioadă.

Deși aceste rapoarte vor fi binevenite, ele reprezintă doar minimul pe care România ar trebui să îl ofere pentru raportul anual consolidat al UE.¹²⁸ România ar trebui să caute să-și

¹²⁶ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

¹²⁷ Intervi: Paul Pașnicu, Director. Citat în *South Eastern Europe SALW Monitor 2005 (Monitorul SALW din Europa de sud-est 2005)*, p. 137.

¹²⁸ Ghidul utilizatorilor Codului UE cere statelor membre ale UE să furnizeze informații despre valoarea exporturilor efective (obligatia de raportare se aplică dacă datele relevante sunt disponibile); numărul de consultații inițiate și primite; și numărul de omateri (care nu trebuie să fie publicate direct în Raportul anual al UE). Formatul de raportare

îmbunătățească și mai mult maniera de raportare, adoptând cele mai bune practici de la alte state membre ale UE.¹²⁹ Principalul punct slab al rapoartelor românești va fi acela că ele se vor limita la raportarea de transferuri de produse conținute în Lista militară română și nu vor oferi informații despre transferurile de produse și tehnologii cu dublă utilizare. În plus, ar fi bine dacă rapoartele ar conține și informații despre:¹³⁰

- Politica națională de control al transferurilor, legislația națională, autoritatea de acordare a licențelor, precum și acordurile internaționale și regionale corespunzătoare;
- Valoarea licențelor (în prezent este raportată doar valoarea exporturilor);¹³¹
- Utilizarea finală și utilizatorul final (sau utilizatorii finali), așa cum au fost preconizate acestea;¹³²
- Informații despre importuri (de exemplu, numărul de licențe eliberate, valoarea acestora, tipul de echipament, originea produselor).
- Identificarea firmelor importatoare și exportatoare, a intermediarilor înregistrați și a firmelor de transport (este preferabilă o listă a tuturor firmelor de acest tip, pe categorii de activități);¹³³
- Informații despre reexportare, tranzit sau transbordare (în formatul de raportare propus în prezent nu sunt incluse informațiile neagregate despre aceste tipuri de transferuri);¹³⁴ și
- Informații despre investigații și urmăriri penale în curs.¹³⁵

Dincolo de aceste rapoarte publice, ANCEX nu are în prezent obligația de a supune atenției Parlamentului, în mod regulat, informații despre activitățile sale. Mai mult, nu există o lege anume care să permită Parlamentului să revizuiască politica și practica guvernamentală de control al transferurilor la nivel național. Deși Comitetele pentru apărare, ordine publică și securitate națională, atât din Senat cât și din Camera Deputaților, pot solicita accesul la informații privind sistemul național de control al transferurilor, acest lucru nu s-a întâmplat până acum datorită slabei capacități și importanței reduse acordate supravegherii transferurilor de ADGT de către Parlament.¹³⁶ Lipsa unei verificări sistematice de către Parlament a deciziilor privind acordarea de licențe ridică probleme, deoarece aceasta înseamnă că există puțină presiune externă pentru asigurarea calității proceselor de decizie în acest domeniu.

Având în vedere baza considerabilă de producție industrială militară a României și importanța constantă ca exportator, este de asemenea îngrijorătoare lipsa unei expertize independente privind sistemul de control al transferurilor din partea societății civile și a ziariștilor. Echipa de cercetare nu a putut intervieva nici o entitate independentă cu o cunoaștere substanțială în acest domeniu pentru a verifica informațiile furnizate de reprezentanții guvernamentali. Absența unei astfel de expertize indică faptul că nu există nici o verificare publică

propus de România oferă în plus o descriere a produselor exportate, care nu este cerută în Ghidul utilizatorilor. Rapoartele anuale consolidate se află la <http://www.sipri.org/contents/armstrad/atlinks_gov.html#REG>, accesat la 2 decembrie 2006.

¹²⁹ Cele mai bune exemple de rapoarte regulate sunt cele publicate de Republica Cehă, Germania și Regatul Unit, disponibile la <http://www.sipri.org/contents/armstrad/atlinks_gov.html#REG>, accesat la 2 decembrie 2006.

¹³⁰ Analiză efectuată de J. Macalesher, Saferworld, Londra, 12 decembrie 2006. Remarcăm că unele dintre informațiile care urmează au fost incluse în rapoarte naționale anterioare privind exporturile de arme pe 2000-2002.

¹³¹ Exemple de bune practici: Belgia, Republica Cehă, Finlanda, Franța, Germania și Spania.

¹³² Exemple de bune practici: Danemarca, Franța și Portugalia.

¹³³ Exemple de bune practici: Danemarca, Estonia (unde sunt furnizate informații despre toți intermediarii nou înregistrați în cursul anului raportat, incluzând numele entităților legale sau fizice care oferă servicii de intermediere, numărul de înregistrare și data la care a fost efectuată trecerea în registru), Italia și Slovacia.

¹³⁴ Exemplu de bune practici: Estonia.

¹³⁵ Exemple de bune practici: Estonia (descrierea generală a încălcărilor standardelor naționale și internaționale, comise în cursul anului raportat. Informațiile cuprind natura încălcării, codul penal corespunzător și rezultatul fiecărui caz), Germania (include date despre puneri sub acuzare penală și un sumar al procedurilor penale preliminare. Conține date despre numărul de condamnări conform actelor legislative corespunzătoare, precum și despre penalitățile aplicate. Cuprinde de asemenea informații despre cazuri, atât finalizate cât și în curs de desfășurare, inclusiv țara de destinație, rezultatul procesului și produsele implicate) și Regatul Unit (cuprinde date despre toate punerile sub acuzare care au fost finalizate, inclusiv numele persoanei sau companiei sub acuzare, identificarea țării de destinație și a produselor implicate, precum și pedeapsa primită).

¹³⁶ Interviu: Mihail Popescu, vicepreședinte al Comitetului pentru apărare, ordine publică și securitate națională din Senatul României, 26 octombrie 2006.

independentă a deciziilor privind transferurile și acordarea de licențe, și că nu există suficientă presiune asupra funcționarilor și departamentelor guvernamentale de a menține standarde ridicate. Raportarea care are loc în presă asupra chestiunilor privind controlul ADGT nu este frecventă și se referă cu preponderență la cazuri de corupție în care sunt implicate transferuri de arme.¹³⁷ Este prin urmare prioritar pentru Guvernul României și pentru organizațiile internaționale să dezvolte capacitatea organizațiilor societății civile și a ziariștilor pentru expertiză de verificare independentă a sistemului național de control.

14 Culegerea și împărtășirea informațiilor

ANCEX răspunde de culegerea și sintetizarea informațiilor despre solicitările de licență, deciziile privind acordarea de licențe și utilizarea finală a produselor ADGT. Pentru a-și îndeplini această obligație, ANCEX beneficiază de acces nelimitat la documente, date și informații referitoare la controlul ADGT.¹³⁸ ANCEX are deci dreptul de a efectua controale la fața locului asupra oricărei firme angajate în tranzacții cu produse strategice, în orice stadiu al procesului de autorizare, licențiere sau post-livrare.

Firmele angajate în transferul de produse militare sunt obligate să păstreze timp de 15 ani documentația aferentă tuturor operațiilor corespunzătoare, iar firmele care fac comerț cu produse și tehnologii cu dublă utilizare trebuie să păstreze această documentație timp de 5 ani.¹³⁹ Deținătorii de licențe de export globale, licențe de export naționale generale și licențe de export comunitare generale trebuie să raporteze asupra operațiunilor de export efectuate de ei sub aceste licențe, în termen de 30 de zile de la încheierea anului calendaristic respectiv.¹⁴⁰ În cazul produselor militare, firmele trebuie să prezinte către ANCEX, o dată la trei luni, un raport asupra tranzacțiilor finalizate în această perioadă.¹⁴¹ Autoritatea Națională a Vămirilor are obligația de a prezenta către ANCEX, în caz de solicitare, toate datele privind transferurile de ADGT.¹⁴² Toate agențiile guvernamentale cu atribuții de investigare sunt de asemenea obligate să furnizeze către ANCEX informații referitoare la potențiale încălcări ale legislației românești privind controlul transferurilor de ADGT.

Ministerul Administrației și Internelor (MAI) menține separat o bază națională de date referitoare la circulația și proprietatea asupra armelor în România. Această bază de date cuprinde date personale ale proprietarilor de arme, descrierea armelor aflate în proprietate privată, acreditările pentru utilizarea armelor, precum și date despre arme pierdute sau furate, arme aflate sub observație și transferuri de arme în interiorul țării.¹⁴³

ANCEX răspunde de schimbul de informații în interiorul sistemului de control național, iar consiliile de avizare găzduite de ANCEX sunt principalele organisme prin care se efectuează schimburile intraguvernamentale de informații (a se vedea mai sus). În afara procesului de control, ANCEX are obligația de a informa anual Guvernul (dar nu și Parlamentul) asupra tuturor activităților de transfer privind produsele militare.¹⁴⁴

ANCEX este de asemenea principalul organism guvernamental care facilitează schimbul de informații privind controlul de transferuri cu organisme similare din alte state.¹⁴⁵ Schimbul interguvernamental de informații privind transferurile de ADGT, controlul ADGT și deciziile de acordare a licențelor are loc prin mai multe mecanisme multilaterale și bilaterale diferite.

¹³⁷ A se vedea, de exemplu: Radu, P. C. și Zashievici, V., '6 Million Pounds Wanted from the Politicians' (Politicienii, datori cu șase milioane de lire sterline), *Jurnalul Național*, 9 iunie 2006, la <http://www.jurnalul.ro/articol_54573/6_million_pounds_wanted_from_the_politicians.html>, accesat la 19 noiembrie 2006.

¹³⁸ Art. 22 (3) și Art. 29 (2), O.U.G. nr. 158/1999; Art. 21, Art. 29 (4/5) și Art. 31, O.U.G. nr. 129/2006.

¹³⁹ Art. 30, O.U.G. nr. 129/2006.

¹⁴⁰ Art. 12 (4) și Art. 14 (4), O.U.G. nr. 129/2006.

¹⁴¹ *Op cit*, interviu: Șerban Ianculescu.

¹⁴² Art. 29 (5), O.U.G. nr. 158/1999; 31 (5), O.U.G. nr. 129/2006.

¹⁴³ *Op cit*, interviu: Reprezentanți ai Direcției Arme, Explozivi și Substanțe Toxice.

¹⁴⁴ Art. 21 (l), O.U.G. nr. 158/1999.

¹⁴⁵ Art. 21 (q), O.U.G. nr. 158/1999; Art. 4, O.U.G. nr. 129/2006.

Faptul cel mai semnificativ este că, din iunie 2005, ANCEX și MAE participă ca observatori din partea României la Grupul de lucru pentru produse cu dublă utilizare, la Grupul de coordonare înființat prin art. 18 din Regulamentul nr. 1334/2000 și la COARM, care oferă (printre altele) un forum pentru schimbul de informații între statele membre ale UE privind respingerile licențelor de export. În timpul participării sale la COARM, România a furnizat informații cu privire la opt notificări de respingere și se angajează ca înaintea fiecărei decizii de acordare a licențelor să consulte baza de date a COARM pentru informații privind respingerile de licențe.¹⁴⁶ De asemenea, participarea la ședințele COARM și ale Grupului de lucru pentru produse cu dublă utilizare permite reprezentanților guvernului român accesul la discuțiile despre sistemele și politicile naționale de control ale statelor membre ale UE. Din păcate, dată fiind absența opiniilor sau informațiilor independente cu privire la transferurile românești după sfârșitul anului 2004, este imposibil să se realizeze o evaluare a impactului schimbului de informații cu UE asupra practicilor României privind acordarea de licențe.

În afară de COARM, Grupul de lucru pentru produse cu dublă utilizare și Grupul de coordonare, România mai participă și la diferite mecanisme internaționale și regionale care vizează controlul ADGT. Dintre acestea, cel mai semnificativ este Aranjamentul de la Wassenaar (AW), care conține mecanisme pentru schimbul de informații privind transferurile autorizate, executate și/sau respinse pentru produsele incluse pe listele de control ale AW. Alte mecanisme pentru schimbul de informații referitoare la arme sunt cele prevăzute de Documentul OSCE privind SALW, Programul de Acțiune al Națiunilor Unite (UN PoA) privind SALW și Protocolul ONU privind Armele de Foc.

Direcția Controlul Armamentelor și Verificare din cadrul Oficiului Central de Stat pentru Probleme Speciale (OCSPS) răspunde de culegerea informațiilor supuse schimbului cu alte țări prin aceste mecanisme regionale și internaționale, precum și de monitorizarea implementării acestor schimburi de informații.¹⁴⁷ În plus, Legea nr. 9/2004 desemnează ANCEX ca nucleu național pentru Protocolul ONU privind armele de foc.¹⁴⁸ Deși România nu are o comisie națională pentru SALW, există o stipulare a UN PoA conform căreia Direcția Neproliferare, Controlul Armamentelor și Lupta Contra Terorismului (actualmente Direcția Neproliferare și Controlul Armamentelor) din cadrul MAE acționează ca punct național de contact pentru implementarea UN PoA.¹⁴⁹

Din păcate, în ciuda angajării României în aceste acorduri regionale și internaționale, rapoartele sale către organizațiile și forumurile corespunzătoare au fost efectuate cu o frecvență inegală. De exemplu, doar două rapoarte privind implementarea UN PoA au fost depuse la Departamentul ONU pe Probleme de Dezarmare (UNDDA), și anume pe anii 2003 și 2005.¹⁵⁰

În ceea ce privește schimbul de informații despre aplicarea legii, Direcția Arme, Explozivi și Substanțe Toxice din cadrul MAI răspunde în mod expres de schimbul de informații cu alte structuri corespunzătoare din România și cu partenerii externi.¹⁵¹ În plus, Direcția Combaterea Criminalității Transfrontaliere din cadrul Serviciului Român de Informații (SRI) are sarcina de a contracara amenințările transfrontaliere și răspunde ca atare de culegerea și diseminarea informațiilor privind crima organizată și traficul ilegal. Nu sunt disponibile nici un fel de informații cu privire la calitatea schimburilor de informații prin aceste două agenții.

¹⁴⁶ *Op cit*, interviu: Paul Pașnicu.

¹⁴⁷ OCSPS este o agenție independentă, care raportează direct Primului Ministru. Această agenție răspunde, de asemenea, de mobilizarea națională în timp de război și crize naționale (Interviu: Reprezentanți ai OCSPS, București, 25 octombrie 2006).

¹⁴⁸ Gazeta Oficială nr. 179/2004, 2 martie 2004.

¹⁴⁹ *Op cit*, *Report on Implementation of the United Nations Programme of Action to Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects (Raport privind implementarea Programului ONU pentru combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armamente ușoare, în toate formele sale)*, 2005.

¹⁵⁰ la <<http://disarmament2.un.org/cab/nationalreports/2002/romania.PDF>>;

<<http://disarmament2.un.org/cab/nationalreports/2005/Romania.pdf>>, accesate la 28 noiembrie 2006.

¹⁵¹ *Op cit*, interviu: Reprezentanți ai Direcției Arme, Explozivi și Substanțe Toxice, MAI.

România a încheiat numeroase acorduri bilaterale și regionale pentru îmbunătățirea cooperării în contracararea crimei organizate, a traficului ilicit și a terorismului.¹⁵² Nu este clar cât succes au avut aceste relații bilaterale în combaterea criminalității transfrontaliere, deoarece rezultatele lor directe nu pot fi cuantificate. Cele mai însemnate mecanisme regionale referitoare la combaterea criminalității transfrontaliere și a traficului, a căror membră este și România, sunt Interpol, Europol și Centrul SECI (Inițiativa de Cooperare în Sud-Estul Europei) pentru Combaterea Criminalității Transnaționale.

Potrivit reprezentanților MAI, cooperarea Direcției Arme, Explozivi și Substanțe Toxice cu Interpolul și Europolul este foarte bună. În primele nouă luni ale anului 2006, Direcția a investigat 43 de cazuri referitoare la arme de foc, pe baza unor cereri ale Interpolului și Europolului.¹⁵³ În aceeași perioadă, Direcția a apelat la Interpol și Europol pentru 14 investigații referitoare la 46 de arme. Dintre aceste investigații, patru au fost pozitive. România a participat de asemenea la ambele schimburi de informații operate de echipa de lucru SALW a Centrului SECI, prin operațiunile 'Ploughshares' (desfășurată în perioada noiembrie 2002 - aprilie 2003) și 'Safe Place' (desfășurată în perioada martie - decembrie 2005). Deși MAI consideră că schimburile de informații din cadrul echipei de lucru a Centrului SECI au avut succes, această inițiativă subregională este de fapt slăbită de disfuncționalități în mecanismele de culegere a datelor și de raportare, de lipsa capacității analitice și de gradul de angajare inegal al statelor participante.

În fine, România este membră a Planului de Implementare Regională privind SALW din Pactul de Stabilitate în Sud-Estul Europei și sprijină operațiunile Centrului Regional de Asistență în domeniul Verificării și Implementării Controlului Armamentelor (RACVIAC), precum și a Biroului de Control din Europa de Sud-Est și de Est asupra armelor de calibru mic și armamentelor ușoare (SEESAC).¹⁵⁴

15 Aplicarea legislației

Potrivit declarațiilor reprezentanților guvernamentali, traficul ilicit de SALW este minim în România și se referă în majoritate la introducerea ilegală în țară a armelor individuale.¹⁵⁵ Fie că așa stau lucrurile sau nu, controlul asupra granițelor României ar putea deveni mai dificil după aderarea României la UE la 1 ianuarie 2007. Granițele estice, nordice și parțial cele sudice ale României vor reprezenta acum granițele externe ale UE și ar putea deveni ținta traficantilor. În 'Raportul Monitor 2006', Comisia Europeană (CE) a arătat că s-au făcut progrese însemnate în pregătirea pentru *acquis*-ul Schengen și pentru gestionarea viitoarelor granițe externe ale UE. În același timp însă, CE a subliniat că există un număr de aspecte ale gestionării granițelor care necesită în continuare acțiuni urgente pentru asigurarea unui sistem integrat al gestionării granițelor care să fie operațional până în 2009.¹⁵⁶

Politica și practicile de gestionare a granițelor

Ordonanța de Urgență (O.U.G.) nr. 104/2001, care a devenit lege în 2002, asigură controlul fizic, la punctele de frontieră, al importurilor și exporturilor de ADGT. Controlul granițelor României este responsabilitatea Poliției de Frontieră Române (PFR) și a Autorității Naționale a Vămiror. PFR răspunde de combaterea traficului pe tot cuprinsul granițelor României, atât pe uscat cât și pe apă, și ca atare este însărcinată cu identificarea grupurilor implicate în traficul

¹⁵² România a încheiat astfel de acorduri cu: Ungaria (Budapesta, 19 februarie 1997); Trilateralul România-Bulgaria-Turcia (Antalya, 16 aprilie 1998); Turcia (Antalya, 16 aprilie 1998); Trilateralul România-Bulgaria-Grecia (Sofia, 8 septembrie 1998); Trilateralul România-Moldova-Ucraina (Kiev, 6 iunie 1999); Croația (Zagreb, 30 septembrie 2000); Slovenia (București, 4 Octombrie 2000); Polonia (Varșovia, 12 iunie 2001); Israel (Ierusalim, 17 iunie 2001); Armenia (Erevan, 31 octombrie 2001); Republica Cehă (Praga, 13 noiembrie 2001); Albania (București, 6 iunie 2002); Bulgaria (Sofia, 10 iunie 2002); Moldova (2005); Ucraina (trei acorduri diferite în perioada noiembrie 2005 - februarie 2006).

¹⁵³ *Op cit*, interviu: Reprezentanți ai Direcției Arme, Explozivi și Substanțe Toxice, MAI.

¹⁵⁴ La <<http://www.seesac.org>>; <<http://www.racviac.org>>.

¹⁵⁵ *Op cit*, interviu: Reprezentanți ai Direcției Arme, Explozivi și Substanțe Toxice, MAI.

¹⁵⁶ Comisia Comunităților Europene, *Romania: May 2006 Monitoring Report, Commission Staff Working Document (Raportul Monitor din mai 2006, Document de lucru al personalului Comisiei)*, Bruxelles, 16 mai 2006 p. 34-35, la, <http://ec.europa.eu/comm/enlargement/report_2006/pdf/monitoring_report_ro_en.pdf>, accesat 31 mai 2006.

ilegal.¹⁵⁷ Autoritatea Națională a Vămileor, din cadrul Agenției Naționale de Administrație Fiscală, răspunde de verificarea produselor potrivit licențelor de import și export, de verificarea documentelor aferente, precum și de combaterea traficului de ADGT la punctele vamale.

Politicile și practicile de gestionare a granițelor au fost îmbunătățite substanțial din 2003, când România a adoptat o strategie pentru gestionarea integrată a frontierelor pentru perioada 2003-2006. Mai mult, în martie 2003 Autoritatea Națională a Vămileor a semnat un protocol de cooperare cu PFR pentru acțiuni integrate de combatere a contrabandei. O Hotărâre de Guvern din aprilie 2004 a aprobat ulterior o strategie națională pentru integrarea gestiunii frontierelor pe perioada 2004-2006.¹⁵⁸ Această strategie cuprinde modernizarea infrastructurii și a echipamentului de frontieră, precum și creșteri substanțiale ale numărului de angajați.

Pregătirea controalelor granițelor naționale pentru aderarea la UE a fost accelerată în perioada 2005-2006. Un Plan de Acțiune Schengen actualizat a fost adoptat în iunie 2005 și urmat de *Conceptul pentru Implementarea Sistemului Integrat de Securitate a Granițelor* în octombrie 2005. Acestea au avut ca rezultat formarea de grupuri de lucru combinate între poliție, PFR și Autoritatea Națională a Vămileor de-a lungul granițelor sudice și estice, pentru a asigura un nivel ridicat de cooperare între agenții.¹⁵⁹ În plus, Serviciul Român de Informații afirmă că, în pregătirea pentru aderarea la UE, a îmbunătățit schimburile sale de informații cu PFR și Autoritatea Națională a Vămileor în sudul și estul țării. SRI nu a furnizat însă informații cu privire la conținutul acestor îmbunătățiri.¹⁶⁰

Cu toate acestea, potrivit afirmațiilor CE, sunt necesare progrese în mai multe direcții:¹⁶¹

- PFR este afectată de numărul redus de personal, mai ales experți în tehnologia informației și comunicațiilor care să stabilească și să implementeze sistemul de gestionare a granițelor;¹⁶²
- dotarea cu echipament din PFR se situează la 75% din necesarul prevăzut;
- este necesară instruirea noilor angajați ai PFR și a personalului cu contract limitat, potrivit Legii Statutului Poliției;
- deși s-au efectuat instruiri care au îmbunătățit aplicarea uniformă a procedurilor vamale, sunt necesare și mai multe eforturi în acest sens;
- deși s-au efectuat instruiri care au facilitat analiza riscurilor operaționale, utilizarea acestor analize trebuie îmbunătățită, atât în PFR cât și în Autoritatea Națională a Vămileor; și
- trebuie, de asemenea, sporită capacitatea de supraveghere a frontierei pe coasta Mării Negre și pe Dunăre.

Cel mai important fapt este că, potrivit Raportului Regulat pe 2005, este necesară îmbunătățirea procedurilor de identificare a produselor cu dublă utilizare de către funcționarii vamali, iar creșterea cooperării dintre Autoritatea Națională a Vămileor și ANCEX în această privință este vitală.

O altă problemă potențială este corupția din interiorul agențiilor guvernamentale însărcinate cu menținerea sistemului român de control al transferurilor. Deși nici una dintre persoanele intervievate nu a ridicat problema corupției, studii efectuate de mai multe organizații naționale

¹⁵⁷ *Op cit*, Report on Implementation of the United Nations Programme of Action to Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects (Raport privind implementarea Programului ONU pentru combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armamente ușoare, în toate formele sale), 2005.

¹⁵⁸ 2004 Regular Report on Romania's progress towards accession (Raportul Regulat 2004 privind progresul României către aderare), Comisia Europeană, octombrie 2004, p. 124, la <http://europa.eu.int/comm/enlargement/report_2004/pdf/rr_ro_2004_en.pdf>, accesat mai 2005.

¹⁵⁹ *Op cit*, interviu: Reprezentanți ai Direcției Arme, Explozivi și Substanțe Toxice, MAI.

¹⁶⁰ *Op cit*, interviu: Reprezentanți ai Direcției pentru combaterea criminalității transfrontaliere.

¹⁶¹ *Op cit*, Romania: May 2006 Monitoring Report, Commission Staff Working Document; Romania: 2005 Comprehensive Monitoring Report (Raportul Monitor din mai 2006, Document de lucru al personalului Comisiei; România: Raportul Monitor Extins 2005).

¹⁶² Începând cu mai 2006, efectivele de personal au fost estimate la 85-90 % din cele necesare pentru controlul frontierei externe a UE (*Op cit*, Raportul Monitor din mai 2006).

și internaționale arată că în agențiile guvernamentale române corupția este în continuare răspândită și afectează direct implementarea legislației naționale. Mai ales rapoartele regulate ale CE subliniază în mod constant corupția din rândurile administrației vămilor ca pe un motiv serios de îngrijorare.¹⁶³

De la începutul anului 2005 s-au făcut progrese în lupta împotriva corupției din cadrul Autorității Naționale a Vănilor. Pe lângă Strategia Națională și Planul Național de Acțiune Anti-Corupție pe 2005-2007, în 2005 au fost dezvoltate strategii și planuri de acțiune sectoriale pentru instituțiile 'aflate în mod special sub riscul corupției', inclusiv poliția, Garda Financiară și Autoritatea Națională a Vănilor. Ca rezultat al planului său de acțiune, în 2005 Autoritatea Națională a Vănilor a înaintat 29 de dosare la Oficiul Procurorului General și a aplicat sancțiuni administrative în 195 de cazuri.¹⁶⁴ Deși aceste performanțe sunt binevenite, în opinia CE lupta împotriva corupției trebuie să rămână principala prioritate a Autorității Naționale a Vănilor.¹⁶⁵

Informații secrete, investigații și interdicții

Ca și PFR și Autoritatea Națională a Vănilor, MAI și Serviciul Român de Informații joacă de asemenea un rol în investigarea și prevenirea traficului cu ADGT. MAI este însărcinat cu combaterea traficului de arme și a proliferării acestora în interiorul țării, și conduce investigații corespunzătoare în cooperare cu alte organisme aferente. Direcția pentru Combaterea Criminalității Transfrontaliere din cadrul Serviciului Român de Informații are două unități principale responsabile cu menținerea sistemului național de control al României. Prima unitate combate pericolele ridicate de armamente, în timp ce a doua se ocupă de crima organizată. Ca atare, SRI răspunde de 'culegerea și sintetizarea' de informații despre crima organizată și traficul de arme.

Dacă oricare dintre agențiile de mai sus identifică încălcări ale legislației românești privind sistemul de control, acestea trebuie să informeze Oficiul Procurorului General, care este responsabil cu deschiderea investigațiilor. În chestiuni privind traficul de arme, răspunderea pentru conducerea investigațiilor este transferată Direcției Criminalitate Gravă din cadrul MAI, deși mandatul de investigare poate fi ulterior înaintat poliției. După investigare, cazul este înaintat înapoi Oficiului Procurorului General pentru punerea sub acuzare.¹⁶⁶

Este greu de apreciat capacitatea agențiilor române aferente de a interzice traficul de ADGT, datorită absenței unei analize cuprinzătoare a riscurilor care să fie accesibilă public, precum și a lipsei de informații mai detaliate despre practicile operaționale. În special, nu sunt disponibile date despre utilizarea informațiilor și analiza riscurilor în planificarea operațiunilor împotriva traficului de arme.

Informațiile circulate de autoritățile române în timpul schimbului de informații despre traficul de arme al echipei de lucru a Centrului SECI în perioada martie – septembrie 2005 ('Operațiunea *Safer Place*') ilustrează cantitatea și tipurile de armamente interzise în acea perioadă. Cea mai însemnată captură a fost aceea a unei încercări de contrabandă, la granița româno-ungară, a 10 capace de percuție pentru proiectile ușoare. Alte cazuri au fost contrabanda cu trei grenade pe trenul Chișinău-București, un pistol cu gaz la punctul vamal Nădlac- Nagylak, o pușcă la Calafat, o pușcă la punctul vamal Sculeni, și un pistol și cartușe pe aeroportul din Timișoara. Aceste interdicții nu au putut fi legate de rețele de trafic de arme sau crimă organizată, lucru ce pare să confirme opinia oficială că această contrabandă se referă actualmente în principal la armele individuale.¹⁶⁷ Aceste capturi limitate nu oferă totuși o indicație clară a capacității autorităților române de a interzice traficul de armament.

¹⁶³ *Op cit, Romania: 2005 Comprehensive Monitoring Report (România: Raport Monitor Extins 2005)*, Bruxelles.

¹⁶⁴ *Op cit, Romania: May 2006 Monitoring Report, Commission Staff Working Document (România: Raportul Monitor din mai 2006, Documentul de lucru al personalului Comisiei)*.

¹⁶⁵ *Ibid*

¹⁶⁶ *Op cit*, interviu: Reprezentanți ai Direcției Arme, Explozivi și Substanțe Toxice, MAI.

¹⁶⁷ *Operation Safe Place: Preliminary Analysis (Operațiunea 'Safe Place')*, în curs de publicare, Saferworld.

16 Penalități și sancțiuni

Sancțiunile legale pentru încălcarea legilor și regulamentelor privind sistemul național de control al transferurilor sunt stabilite de Codul Penal al României.¹⁶⁸ Articolele relevante din Codul Penal sunt: art. 406, privind nerespectarea regimului armelor și munițiilor; art. 452, privind nerespectarea regimului de control al transferurilor pentru produsele militare; și art. 302, privind nerespectarea regimului de control pentru produse și tehnologii cu dublă utilizare. Conform art. 452 din Codul Penal Român, toate încălcările regimului de control al transferurilor pentru produsele militare sunt susceptibile de pedeapsă cu închisoare de la 2 la 7 ani.¹⁶⁹ În plus, pentru nerespectări care nu reprezintă 'criminalitate în fața legii', ANCEX poate aplica amenzi variind între 500 USD și 32.000 USD pentru diferite nerespectări ale legislației românești privind controlul transferurilor.¹⁷⁰ Aceste amenzi nu sunt suficient de prohibitive pentru a descuraja încălcările sistemului român de control al transferurilor.

Conform propriilor declarații, ANCEX a informat Oficiul Procurorului General despre trei puneri sub acuzare propuse începând din ianuarie 2004.¹⁷¹ Unul dintre cazuri a fost respins și închis de către Oficiul Procurorului General. Celelalte două, ambele privind produse și tehnologii cu dublă utilizare, se aflau încă sub investigație judiciară și examinare oficială la data redactării acestui studiu. Pe baza acestor informații limitate este din păcate imposibilă evaluarea capacității agenților guvernamentale aferente de a aplica aceste penalități și sancțiuni, sau a posibilelor efecte ale acestor aplicări în diminuarea încălcărilor sistemului național de control.

17 Relația cu industria

ANCEX este însărcinată cu informarea reprezentanților industriei despre sistemul național de control al transferurilor ADGT.¹⁷² În această calitate, ANCEX susține conferințe, seminarii tematice și ateliere de lucru despre problemele de control al transferurilor și implementarea legislației. De asemenea, ANCEX a introdus obligativitatea ca firmele care fac comerț cu produse militare să aibă în posesie ghiduri despre controlul produselor pentru export. Ghidurile conțin legislația primară și secundară, precum și exemple de documentații necesare în procesul de acordare a licențelor.¹⁷³ Această informație este accesibilă și public pe site-ul ANCEX. În plus, din 2002 România a făcut demersuri pentru a informa reprezentanții industriei despre schimbările din regimul de acordare a licențelor cauzate de intrarea țării în UE, în special în privința produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare.¹⁷⁴

Până în prezent, Guvernul României s-a angajat activ în relații cu reprezentanții industriei, dar mai sunt multe de făcut pentru a asigura adaptarea acestora la schimbările din regimul de control datorită aderării la UE, mai ales în privința transferurilor de produse și tehnologii cu dublă utilizare. De exemplu, la sfârșitul anului 2005, CE a recomandat intensificarea eforturilor pentru a aduce la cunoștința exportatorilor elementele conținute în Anexa IV din Regulamentul nr. 1334/2000 care nu vor putea circula liber pe piața unică.¹⁷⁵

Pe lângă diseminarea de informații generale, Guvernul României interacționează cu reprezentanții industriei și prin faptul că le permite acestora să ceară informații cu privire la posibile operații de export înainte ca aceștia să depună cereri pentru licențe. Cererile de

¹⁶⁸ *Op cit, Report on Implementation of the United Nations Programme of Action to Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects (Raport privind implementarea Programului ONU pentru combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armamente ușoare, în toate formele sale)*, 2005; Art. 30, O.U.G. nr. 158/1999; Art. 30, O.U.G. nr. 387/2003.

¹⁶⁹ *Op cit, Report on Implementation of the United Nations Programme of Action to Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects (Raport privind implementarea Programului ONU pentru combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armamente ușoare, în toate formele sale)*, 2005.

¹⁷⁰ Art. 32 și Art. 33, O.U.G. nr. 158/1999; Art. 32 și Art. 33, Legea nr. 387/2003; Art. 32 și Art. 34, O.U.G. nr. 129/2006.

¹⁷¹ Corespondență cu Gen. Bg. Septimiu Caceu, Fundația EURISC, 17 ianuarie 2007.

¹⁷² Art. 21 (m/n), O.U.G. nr. 158/1999; Art. 4 (i), O.U.G. nr. 129/2006.

¹⁷³ Interviu: Paul Pașnicu, Director, Divizia Arme Convenționale, ANCEX, 4 februarie 2004/ 23 martie 2005.

¹⁷⁴ Comentariile Guvernului Român asupra raportului provizoriu, ianuarie 2007.

¹⁷⁵ *Op cit, Romania: 2005 Comprehensive Monitoring Report (România: Raportul Monitor Extins 2005)*, p. 74.

informații premergătoare solicitărilor de licențe sunt folosite în mod frecvent de producători/exportatori pentru a obține o indicație asupra posibilității de autorizare sau respingere a transferului propus.¹⁷⁶ Într-o primă etapă, producătorii/exportatorii de ADGT se pot consulta cu ANCEX privind clasificarea produselor lor și 'evaluarea politică' a transferului propus. Un comerciant poate apoi să depună la ANCEX o cerere oficială scrisă pentru obținerea de informații, care să indice dacă destinația propusă se află sub embargo internațional sau unilateral sau dacă alte state membre ale UE au respins cereri similare pentru licență. Mai mult, personalului ANCEX i se pot solicita opiniile personale cu privire la transferurile propuse. În fine, în cazuri mai complexe reprezentanții industriei pot cere sfatul MAE. Deoarece cererile de informații premergătoare solicitărilor de licență sunt relativ informale, nu există documentație despre numărul de astfel de cereri, răspunsurile oferite de ANCEX și MAE, sau decizia producătorului/exportatorului de a depune oficial o cerere pentru licență. Acest lucru creează probleme, deoarece potențialele transferuri stopate la stadiul premergător solicitării licenței nu vor fi înregistrate în rapoartele naționale sau circulate altor state membre ale UE ca notificări de respingere.

18 Concluzie

România a progresat încurajator spre alinierea politicii și legislației naționale la standardele UE. Aceste eforturi au fost completate de un nivel relativ ridicat al capacității de aplicare a legislației, de o comunicare substanțială cu reprezentanții industriei pentru a încuraja respectarea legii, și de acțiuni de îmbunătățire a transparenței. Un fapt foarte important este acela că oficialii guvernamentali însărcinați cu această activitate posedă un grad înalt de cunoaștere și acceptare autentică a Codului UE. Această îmbunătățire generală a politicii și practicilor de control al transferurilor ADGT este lăudabilă.

Cu toate acestea, acum trebuie pus accentul pe întărirea legislației și practicilor române, pentru a asigura ca acestea să fie comparabile cu cele mai bune exemple din statele membre ale UE. Mai precis, existența unor decizii controversate de acordare a licențelor în 2004, combinată cu o slabă transparență privind exporturile din 2005 și 2006, creează motive de îngrijorare cu privire la standardul deciziilor de acordare a licențelor și respectarea deplină a normelor și obligațiilor UE. Transparența trebuie îmbunătățită pentru ca observatorii externi să poată evalua rapid măsura în care politicile și practicile guvernamentale reflectă angajamentele României față de UE și utilizarea efectivă a Codului UE în luarea deciziilor privind acordarea de licențe. Guvernul României și-a luat angajamentul de a îmbunătăți transparența prin publicarea de rapoarte regulate și cuprinzătoare. Sperăm că aceste rapoarte vor fi într-adevăr produse. Este nevoie de asemenea să se dezvolte capacitatea Parlamentului și a societății civile de a oferi analize și supraveghere independentă, menținând astfel presiunea pentru ridicarea standardelor în interiorul sistemului național de control al transferurilor.

Pe lângă semnele de întrebare ridicate în continuare asupra implementării Codului UE, sistemul de control românesc ar putea fi întărit în mai multe moduri, în principal prin asigurarea ca toate deciziile de acordare a licențelor să fie luate pe baza unui consens între consiliile interministeriale aferente. Legislația ar putea fi întărită la rândul ei, astfel încât toate transferurile să fie autorizate în aceeași manieră, indiferent de tipul de transfer în cauză sau de identitatea destinatarului final. În plus, Guvernul României ar trebui să întreprindă toate eforturile necesare pentru a asigura un control cât mai riguros posibil al produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare, în conformitate cu normele și obligațiile UE. Mai multă atenție trebuie acordată de asemenea asigurării ca România să poată proteja granițele externe ale UE.

Tabelul din paginile următoare oferă o evaluare în rezumat a gradului actual de respectare efectivă (sau al capacității de respectare) a standardelor UE de către România. Acest rezumat este urmat de recomandări în secțiunea 19.

¹⁷⁶ *Op cit*, interviu: Dan Neculaescu.

Tabelul 3: Rezumat privind standardele pentru transferurile naționale de arme, în relație cu obligațiile și practicile UE

STANDARD UE	BAZA POLITICĂ SAU LEGALĂ	CONFORMITATEA LA NIVEL NAȚIONAL	LEGI, REGULAMENTE, ACTE POLITICE
Sistem de acordare a licențelor bazat pe criterii (8 criterii)	Codul UE Poziția Comună Provizorie a UE privind Definirea Regulilor Comune referitoare la Controlul Exporturilor de Tehnologie și Echipament Militar (Poziție Comună Provizorie)	Se aplică tuturor produselor militare, precum și produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare. În legislația națională nu se face totuși nici o referire specifică la aplicarea Codului UE la decizii de acordare de licențe pentru produse cu dublă utilizare Se pare că există o bună cunoaștere și o aplicare consecventă a criteriilor, dar și o mai slabă capacitate de aplicare a criteriului 8	Art. 1, Art. 11 și Art. 12, O.U.G. nr. 158/1999; Art. 8, Regulamentul nr. 1334/2000; Art 15, O.U.G. nr. 129/2006
Lista controlului militar	Lista Militară Comună a Uniunii Europene	Utilizează Lista Militară Comună a UE, deși aceasta nu a fost actualizată pentru 2006 Legislația primară conține o clauză generică despre software și tehnologie, care ar putea fi aplicată la crearea, producerea, menținerea și stocarea produselor militare	H.G. nr. 844/2001 Art. 7, O.U.G. nr. 158/1999
Controlul produselor cu dublă utilizare (inclusiv lista de control și clauzele generice)	Regulamentul UE pentru dubla utilizare	Da Legislația primară conține o clauză generică despre articole cu dublă utilizare în condițiile în care: acestea pot fi folosite în operațiuni cu armamente chimice, biologice sau nucleare; produsele au 'utilizare finală militară'; destinația produselor se află sub embargo	Regulamentul nr. 1334/2000; Art. 5 și Art. 8 (a), O.U.G. nr. 129/2006 Art. 4, Regulamentul nr. 1334/2000; Art. 8 (b), O.U.G. nr. 129/2006
Controlul intermediarilor	Poziția Comună a UE privind brokerajul armelor Poziția Comună Provizorie	Da, inclusiv activitatea extrateritorială	Art. 1 (c), Art. 3 și Art. 5 (e), O.U.G. nr. 158/1999; Art. 7, O.U.G. nr. 129/2006
Controlul transferurilor intangibile	Poziția Comună Provizorie	Da, atât pentru produse cu dublă utilizare cât și pentru produse și echipamente militare.	Art. 5 (b/d) și Art. 7, O.U.G. nr. 158/1999; Art. 7, O.U.G. nr. 129/2006

STANDARD UE	BAZA POLITICĂ SAU LEGALĂ	CONFORMITATEA LA NIVEL NAȚIONAL	LEGI, REGULAMENTE, ACTE POLITICE
Controlul tranzitului și/sau transbordării	Poziția Comună Provizorie	Da pentru produse militare, deși tranzitele și transbordările sunt autorizate direct de Președintele ANCEX, fără a recurge la consiliile de avizare Nu reiese clar dacă și cum sunt controlate tranzitele și transbordările produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare în noua legislație	Art. 1 (d/e), 10, 11 and 12 din O.U.G. nr. 158/1999
Controlul exportului de capacitate de producție (inclusiv, de exemplu, producția autorizată prin licențe)	Poziția Comună Provizorie	Nu există referiri specifice la producția autorizată prin licențe a mărfurilor românești pentru străinătate, deși transferurile intangibile de ADGT sunt controlate	O.U.G. nr. 158/1999; O.U.G. nr. 129/2006
Controlul utilizărilor finale și cerințele pentru certificare (inclusiv controlul retransferurilor)	Poziția Comună Provizorie Ghidul UE pentru utilizatori	Comercianții care solicită transferul de produse militare sau comercianții de produse cu dublă utilizare care dețin licență individuală de export (nu și licență globală sau generală) trebuie să declare destinația sau utilizarea finală Pentru transferul de produse militare sau de produse cu dublă utilizare prin licență de export individuală (nu și globală sau generală), este necesar un certificat internațional de import care să oblige destinatarul să respecte utilizarea finală prevăzută inițial și să nu reexporte fără permisiune În afară de licența globală sau generală pentru produse cu dublă utilizare, există cerința de a depune un Certificat de Control al Livrării, deși nu pare să fie efectuată o monitorizare post-livrare.	Art. 13 (3), O.U.G. nr. 158/1999; art. 11 (3), O.U.G. nr. 129/2006 Art. 17, O.U.G. nr. 158/1999; art. 11 (4), O.U.G. nr. 129/2006 Art. 17, O.U.G. nr. 158/1999; art. 11 (5), O.U.G. nr. 129/2006

STANDARD UE	BAZA POLITICĂ SAU LEGALĂ	CONFORMITATEA LA NIVEL NAȚIONAL	LEGI, REGULAMENTE, ACTE POLITICE
Puterea de a revoca licențele pentru transferuri	Bune practici	Da, atât pentru produse militare cât și pentru produse și tehnologii cu dublă utilizare, în cazul încălcării legii sau a schimbărilor privind termenii pentru acordarea de permise/licențe/autorizații/înregistrări Legislația nu conține nici o stipulare clară care să permită revocarea licențelor în cazurile când se schimbă situația din țara de destinație	Art. 14, art. 21 (k) și art. 38, O.U.G. nr. 158/1999; O.U.G. nr. 129/2006
Înregistrarea agenților (de exemplu, producători, comercianți, transportatori)	Bune practici Poziția Comună a UE privind brokerajul armelor (recomandată)	Producătorii de mărfuri militare au obligația să se înregistreze Intermediarii de produse militare au obligația să se înregistreze Pentru produsele cu dublă utilizare, comercianții trebuie să se înregistreze doar pentru transferul de produse sub licență de export generală	Legea nr. 295/2004 Art. 10, O.U.G. nr. 158/1999 Art. 13, O.U.G. nr. 129/2006
Penalități și sancțiuni legale	Bune practici Poziția Comună a UE privind brokerajul armelor	Conform Codului Penal, încălcările legii sunt susceptibile de pedeapsă cu închisoare între doi și șapte ani sau cu amendă între 190 USD și 32.000 USD	Art. 302, art. 406 și art. 452, Codul Penal; art. 30-33, O.U.G. nr. 158/1999; art. 32 și art. 34, O.U.G. nr. 129/2006
Consultarea între departamente	Bune practici	Da, atât privind articolele cu dublă utilizare cât și produsele militare. Totuși, consiliile interministeriale au statut de consiliere și nu sunt organe de decizie	Art. 20 (g) și 23 (1/4), O.U.G. nr. 158/1999; art. 28, O.U.G. nr. 129/2006
Schimbul de informații cu alte guverne (inclusiv circulația între membrii statelor UE a informațiilor despre respingerea licențelor, precum și consultări ulterioare)	Codul UE Poziția Comună Provizorie Bune practici	Agencia responsabilă este ANCEX Raportează către UNDDA, Registrul ONU pentru Armele Convenționale, COMTRADE și OSCE Este partener în notificarea respingerilor de licențe în UE și în mecanismele de consultare	O.U.G. nr. 158/1999; O.U.G. nr. 129/2006
Comunicarea cu reprezentanții industriei	Bune practici	Prin ANCEX se realizează o bună comunicare, inclusiv privind cererile de informații anterioare solicitărilor de licențe	Art. 21 (m/n), O.U.G. nr. 158/1999; Art. 4 (i), O.U.G. nr. 129/2006

STANDARD UE	BAZA POLITICĂ SAU LEGALĂ	CONFORMITATEA LA NIVEL NAȚIONAL	LEGI, REGULAMENTE, ACTE POLITICE
Răspunderea față de Parlament	Bune practici	Nu există o analiză sistematică de către Parlament a sistemului românesc de control al exporturilor sau a sistemului de acordare de licențe individuale	Nu
Elaborarea și publicarea regulată a unor rapoarte naționale	Poziția Comună Provizorie	Da, însă limitată la perioada 2000-2002 și conținând informații 'globale' restrânse. La începutul anului 2007 urmează să fie publicate rapoarte anuale retrospective pentru 2003-2005, precum și rapoarte anuale și trimestriale începând cu ianuarie 2006 Rapoartele nu includ informații privind produsele și tehnologiile cu dublă utilizare	Nu

19 Recomandări

Către Guvernul României

- ❑ Guvernul României trebuie să continue perfecționarea strategiei și metodelor practice utilizate la autorizarea transferurilor de ADGT, folosind aderarea la UE ca pe un imbold pentru a face ca sistemul de control al transferurilor din România să respecte pe deplin normele și obligațiile UE și, acolo unde este posibil, să atingă nivelul standardelor UE și/sau al celor mai bune practici internaționale;
- ❑ În mod specific, cadrul de reglementare românesc se cere revizuit pentru a se verifica dacă:
 - criteriile din Codul UE sunt transpuse în legislație;
 - legislația privind regimul controlului de produse și tehnologii cu dublă utilizare ar trebui să conțină o interpretare a Prevederii Operative nr. 6 din Codul UE, care precizează când anume ar trebui luat în considerare Codul UE în luarea deciziilor privind transferurile de articole cu dublă utilizare. O astfel de interpretare ar trebui să afirme clar că aplicarea Codului UE trebuie să aibă loc nu numai în cazul transferurilor directe de produse și tehnologii cu dublă utilizare către serviciile militare și de securitate, ci și în cazul transferului acestora către producătorii și fabricanții de produse pentru uzul serviciilor militare și de securitate internă;
 - legislația privind regimul controlului de produse și tehnologii cu dublă utilizare definește clar tipurile de transferuri pe care le reglementează. Această listă ar trebui să conțină activități de tranzit, transbordare și transfer necomercial, și să indice sub ce licențe (individuale, globale sau generale) pot fi efectuate activitățile respective;
 - legislația aplicabilă în cazul produselor militare și al produselor și tehnologiilor cu dublă utilizare include o definiție cuprinzătoare și consecventă a noțiunilor de tranzit și transbordare;
 - deciziile referitoare la acordarea de licențe/permise pentru toate tipurile de transferuri, inclusiv pentru tranzit, transbordare și activități necomerciale, sunt luate pe baza unui consens cu respectivele consilii interministeriale. În privința produselor militare, ar putea fi necesară o stipulare care să oblige comercianții să informeze ANCEX cu cel puțin o lună înainte de efectuarea tranzitului sau transbordării propuse de aceștia;
 - toate transferurile de produse militare ar trebui autorizate în același mod, indiferent de identitatea destinatarului. Ca atare, ar trebui înlăturate prevederile de exceptare din sistemul național de control al transferurilor a structurilor militare ale statelor membre NATO;
 - motivele care stabilesc situațiile în care ar trebui eliberate licențe globale sau individuale pentru transferurile de produse militare sunt clar precizate în legislație;
 - orice criterii sau standarde suplimentare aplicate în eliberarea de licențe globale sau generale, cum ar fi luarea în considerare a gradului de sensibilitate a produselor ce urmează a fi comercializate sau istoricul comerciantului respectiv, sunt precizate în legislație;
 - se precizează clar în legislație faptul că ANCEX are puterea de a revoca licențe și permise pentru transferurile de ADGT, în cazul în care apar modificări ale condițiilor din țara de destinație, iar aceste modificări sunt ulterioare deciziei inițiale de acordare a licenței;

- sunt introduse noi reglementări specifice referitoare la transferul de capacitate de producție, de exemplu prin autorizarea producției de către firme sau persoane din România;
 - toți cetățenii străini și societățile înregistrate trebuie să dețină o licență pentru activități de intermediere emisă de către autoritatea națională competentă, dacă este cazul. Dacă această cerință nu li se aplică în țara de origine, atunci li se va cere să se înregistreze la autoritățile din România;
 - solicitările de permise privind transferurile necomerciale de produse militare trebuie însoțite de documente care să garanteze că produsele transferate vor fi folosite doar în scopurile acceptate în permis;
 - este necesar un certificat valabil pentru importuri internaționale, sau un document echivalent cu acesta, în cazul tuturor solicitărilor de a obține o licență individuală de export pentru transferuri de produse și tehnologii cu dublă utilizare;
 - există mecanisme legislative și o capacitate suficientă care să permită monitorizarea la destinație a transferurilor de ADGT;
 - penalizările și sancțiunile aplicabile sunt suficient de severe pentru a descuraja încălcarea reglementărilor din sistemul național românesc de control al transferurilor; și
 - versiunea actualizată a Listei Militare Comune a UE este inclusă în legislația din România cât mai curând posibil.
- România trebuie să întreprindă toate eforturile necesare pentru a-și pune în aplicare angajamentul de a face publice rapoarte regulate și detaliate, atât trimestrial, cât și anual. Mai mult, este recomandabil ca aceste rapoarte să fie extinse pentru a reflecta bunele practici din UE și pentru a include mai multe informații despre:
- politica națională de control al transferurilor, legislația națională, autoritatea care eliberează licențe și acordurile internaționale și regionale aferente;
 - importuri (de exemplu, numărul de licențe eliberate, valoarea, tipul de echipament, originea produselor);
 - valoarea licențelor eliberate;
 - utilizarea finală și utilizatorul final (utilizatorii finali), așa cum au fost preconizați;
 - informații cu privire la importuri (de exemplu, numărul și valoarea licențelor eliberate, tipul de echipament autorizat, originea produselor);
 - identificarea firmelor care importă sau exportă, a intermediarilor înregistrați și a firmelor de transport (este de preferat crearea unei liste a tuturor acestor firme, grupate pe categorii de activitate);
 - date neagregate privind reexporturile, tranzitul și transbordările; și
 - date despre actualele investigații și puneri sub acuzare referitoare la sistemul de control național.
- În plus, Guvernul trebuie să-și asume următoarele angajamente pentru a spori gradul de transparență și supraveghere:
- să asigure furnizarea promptă și consecventă de informații către mecanismele și forurile internaționale aferente, inclusiv UNDDA privind implementarea UN PoA, Registrul ONU al Armelor Convenționale și COMTRADE;

- să colaboreze cu Parlamentul pentru a pune la punct o procedură de validare parlamentară, folosind drept model cele mai bune practici ale statelor membre ale UE. Orice astfel de sistem trebuie să înființeze un cadru instituțional în contextul căruia ministrii și funcționarii responsabili trebuie să răspundă unor întrebări relevante venite din partea unui organism parlamentar (de exemplu, o comisie competentă), care va da apoi publicității propria sa recenzie privind strategia și practica guvernamentală. Trebuie să se analizeze posibilitatea reglementării unui proces de furnizare de informații înaintea autorizării și de consultare cu un organism parlamentar adecvat – deși autoritatea de decizie va aparține în continuare exclusiv Guvernului (rolul Parlamentului fiind doar unul consultativ); și
 - să sprijine dezvoltarea unor practici de supraveghere de către societatea civilă independentă a sistemului național de control și să încurajeze parlamentul să consulte în mod regulat societatea civilă cu privire la problemele legate de strategie și practică în acest domeniu.
- ❑ În ceea ce privește gestionarea frontierelor, este necesar ca Guvernul României:
- să asigure finanțarea, personalul și echipamentul necesar gestionării frontierelor;
 - să asigure instruirea extensivă a întregului personal al Poliției de Frontieră Române (PFR), conform Legii Statutului Poliției;
 - să asigure instruirea extensivă a personalului vamal, pentru a asigura aplicarea uniformă a procedurilor vamale;
 - să instituționalizeze folosirea analizelor riscurilor operaționale atât de PFR, cât și de Autoritatea Națională a Vămirilor;
 - să dezvolte proceduri de identificare și îmbunătățire a capacității personalului vamal de a identifica produsele cu dublă utilizare;
 - să ia toate măsurile necesare în lupta împotriva corupției din cadrul administrației vamale;
 - împreună cu partenerii săi europeni, să efectueze o analiză cuprinzătoare a riscurilor privind potențialul trafic de ADGT în urma aderării la UE și să asigure ca informațiile secrete și analiza riscurilor să fie folosite pentru informarea programelor anticontrabandă; și
 - să mențină o strânsă cooperare pe probleme de combatere a traficului ilegal cu țările vecine României și cu statele membre ale UE.
- ❑ Pe lângă cele de mai sus, Guvernul României trebuie să urmărească:
- să asigure distrugerea adecvată a surplusului de armament prezent și viitor, în conformitate cu angajamentele politice ale României;
 - să instituționalizeze înțelegerea Codului UE, punând bazele unui program complex de instruire privind controlul transferurilor, la care să ia parte reprezentanții tuturor ministerelor relevante, inclusiv cele responsabile cu autorizarea și aplicarea legislației în acest domeniu, precum și angajații misiunilor românești din străinătate. Acest program de instruire trebuie să abordeze, *inter alia*, procesul de evaluare în vederea autorizării, făcându-se referire specific și în detaliu la criteriile din Codul UE;
 - să asigure cât mai repede posibil funcționarea sistemului de urmărire a operațiunilor (Tracker);

- să creeze sau să perfecționeze mecanisme privind schimbul de informații cu alte state despre activitățile intermediarilor români, pentru a asigura aplicarea legii în acest domeniu;
- să dezvolte capacitatea personalului ambasadelor și a tuturor oficialilor aferenți de a verifica certificatele internaționale de import, certificatele de utilizare finală, certificatele de control al livrărilor, și de a monitoriza utilizarea finală a produselor respective;
- să includă în schimburile de informații cu statele membre ale UE privind respingerile de licențe și datele despre cererile de informații premergătoare solicitărilor de licențe; și
- să lărgască raza de acțiune asupra industriei în 2007, pentru ca reprezentanții industriei să fie corect informați cu privire la modificările aduse reglementărilor sistemului de control în urma aderării la UE.

Către comunitatea internațională

- ❑ Țările care posedă sisteme dezvoltate de control al transferurilor și, mai ales, cele care operează cu proceduri relativ sofisticate de supraveghere parlamentară ar trebui:
 - să încurajeze schimbul de informații între parlamentarii români și omologii lor din state cu experiență în acest domeniu;
 - să ofere sprijin societății civile românești, pentru ca aceasta să își organizeze propria capacitate de a analiza și monitoriza strategia și practica României din acest domeniu;
 - să ofere României toată asistența necesară pentru verificarea certificatelor internaționale de import, a certificatelor de utilizare finală și a certificatelor de control al livrărilor, precum și pentru monitorizarea utilizării finale a transferurilor de ADGT;
 - să creeze sau să îmbunătățească mecanisme privind schimburile de informații referitoare la activitățile intermediarilor români; și
 - să ofere tot sprijinul necesar pentru a asigura că surplusurile actuale și viitoare de armament ale României sunt distruse în mod adecvat.
- ❑ În mod special, UE ar trebui:
 - să ofere asistență autorităților române pentru redactarea unui set de cerințe ordonate în funcție de prioritate, referitoare la îmbunătățiri necesare sistemului de autorizare, pentru ca România să poată pune în aplicare angajamentele sale față de UE și să își alinieze propriul sistem de control al transferurilor la cele mai bune practici europene. Pe baza acestor priorități stabilite de comun acord se va oferi asistență financiară și tehnică adecvată;
 - împreună cu România, să întreprindă o analiză detaliată a riscurilor asociate traficului de ADGT după aderarea României la UE. Pe baza acestei analize, trebuie pus la punct un program complex de măsuri împotriva traficului și trebuie oferită asistență financiară și tehnică adecvată;
 - să ofere României sprijin pentru implementarea adecvată a criteriilor din Codul UE. Este nevoie în special de sprijin suplimentar pentru evaluările prevăzute de criteriul 8, care se referă la impactul achiziției de armament asupra dezvoltării durabile a statului de destinație;

- să sprijine România în inițiativele sale continue de a combate corupția în rândurile administrației vamale; și
- să asiste România în eforturile sale de a informa reprezentanții industriei cu privire la schimbările de reglementări din sistemul de control, create de aderarea la UE.